

Pelastakaa Lapset

GROOMING LASTEN SILMIN

-SELVITYS LASTEN JA NUORTEN KOKEMASTA
GROOMINGISTA NETISSÄ

ESIPUHE

Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta on sekä yksilön että koko yhteiskunnan kannalta merkittävä terveyteen, hyvinvointiin ja talouteen vaikuttava tekijä. On selvää, että lapsuudenaikaiset traumaattiset ja haavoittavat kokemukset voivat vaikuttaa muun muassa lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Mitä enemmän lapsella on kielteisiä kokemuksia ja mitä vähemmän niiltä suojaavia tekijöitä, sitä todennäköisemmin kielteisistä kokemuksista ilmenee lapselle haasteita ja oireita.

Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelman 2020–2025 tavoitteena on ehkäistä 0–17 vuotiaisiin lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa erilaisissa ympäristöissä. **Pelastakaa Lapset ry:n kaiken toiminnan tavoitteena on edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja maailmalla.** Lapsen oikeus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen sekä suojeluun tulee huomioida kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Meidän tulee yhteensovittaa toimintaperiaatteita väkivallan ennaltaehkäisyyn ja sen torjuntaan sekä kehittää palveluja seksuaaliväkivaltaa kokeneille lapsille. Olemme tehneet tähän liittyvää pitkäjänteistä vaikuttamistyötä. Osallistumme esimerkiksi Lanzaroten sopimuksen toimeenpanoa valmistelemaan työryhmään sekä NAPE-työryhmään (Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta) näiden tavoitteiden edistämiseksi. Jotta seksuaaliväkivaltaa voidaan ennaltaehkäistä, tunnistaa ja torjua sekä palveluita kehittää, tulee kuulla niiden ääntä, jotka ovat seksuaaliväkivaltaa kokeneet.

Tämä selvitys **“Grooming lasten silmin -selvitys 11–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä”** keskittyy netissä tapahtuvaan groomingiin, joka on kasvava ongelma kaikkialla maailmassa. Netin välityksellä tekijä voi olla yhteydessä useisiin lapsiin samanaikaisesti ja hänen voi olla helppo esiintyä anonyymisti tai valeprofiililla esimerkiksi lapsen kanssa saman ikäisenä tai aikuisena tuen antajana. **Keskeistä on nostaa esiin lapsen ääni:** miten lapset ymmärtävät ja kokevat groomingin niin ilmiönä kuin mahdollisina tapahtumina heidän arjessaan ja miten he osaavat suojautua groomingilta. Nämä lasten kokemukset ovat äärimmäisen tärkeitä. Niiden avulla voimme kehittää lasten kanssa toimivien ammattilaisten koulutusta, lapsille ja perheille suunnattuja palveluja sekä auttaa lasten vanhempia tunnistamaan groomingia ja keskustelemaan siitä lasten kanssa sekä ohjaamaan lapsia turvalliseen netin käyttämiseen.

Tämä selvitys ei olisi valmistunut ilman 1762 lasta, jotka vastasivat kyselyyn. Kiitos teille jokaiselle arvokkaista vastauksistanne, teidän äänenne on meille mittaamattoman arvokas.

Hanna Markkula-Kivisilta

Pääsihteeri

Pelastakaa Lapset ry

Grooming lasten silmin -selvitys 11–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä

Aino Juusola, Tanja Simola, Janita Tasa, Eveliina Karhu & Pauliina Sillfors

Taitto: Atte Nykänen

ISBN 978-952-7112-61-8 (sähköinen versio)

ISBN 978-952-7112-62-5 (painettu versio)

ISSN 1459-9392: 33

Pelastakaa Lapset 2021

Yhteisrahoitettu Euroopan unionin
Verkkojen Eurooppa -välineestä

INHOPE

Tästä julkaisusta vastaa yksinomaan sen laatija. Euroopan unioni ei vastaa sen sisältämien tietojen käytöstä.

PELASTAKAA LASTEN YLLÄPITÄMÄ LASTEN SUOJELU JA NETTIVIHJE -TOIMINTO

Pelastakaa Lapset toimii aktiivisesti lapsiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän, houkuttelun ja seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisemiseksi. Tiedon tuottamisen ja koulutusten avulla lisäämme lasten ja nuorten sekä lasten parissa työskentelevien ammattilaisten ja huoltajien tietoisuutta lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta. Edistämme lasten oikeutta tulla suojelluksi seksuaaliväkivallalta tekemällä myös pitkäjänteistä vaikuttamistyötä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Ylläpidämme Nettivihje-palvelua, joka vastaanottaa vuosittain tuhansia vihjeitä lapseen kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan liittyvästä laittomasta toiminnasta ja materiaalista netissä. [Nettivihje](#) on Suomen ainut vihjepalvelu, joka on osa kansainvälistä INHOPE-vihjepalveluverkostoa. Nettivihjettä ylläpidetään tiiviissä yhteistyössä keskusrikospoliisin kanssa. Analysoimme laitonta lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa kuvamateriaalia myös Canadian Centre for Child Protection -järjestön ylläpitämässä Project Arachnidissa.

Lasten suojelu ja Nettivihje -toiminto on osa Suomen Safer Internet Centre -toimintaa (FISIC), joka pyrkii takaamaan lapsille paremman ja turvallisemman digitaalisen ympäristön. FISIC-toiminta toteutetaan yhteistyössä Kansallisen audiovisuaalisen instituutin ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa. Pelastakaa Lapset on myös kansainvälisen ECPAT-verkoston kansallinen edustaja Suomessa.

Suojele lasta, [ILMOITA](#) epäilemästäsi laittomasta materiaalista tai toiminnasta.

SISÄLTÖ

ESIPUHE	2
PELASTAKAA LASTEN YLLÄPITÄMÄ LASTEN SUOJELU JA NETTIVIHJE -TOIMINTO	3
TIIVISTELMÄ	6
SELVITYKSESSÄ KÄYTETYT KÄSITTEET	7
JOHDANTO	8
1 GROOMING	10
1.1 Suomen rikoslain määritelmä groomingista	10
1.2 Grooming ilmiönä	10
1.3 Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan yleisyydestä	12
1.4 Riskitekijät	13
1.5 Vaikutukset lapseen	14
1.6 Lasten näkemyksiä groomingista	14
1.7 Tekijät	15
2 KYSELYN TOTEUTUS	16
3 TULOKSET	18
3.1 Kyselyyn vastanneet lapset ja heidän taustatietojensa kuvaus	18
Lasten hoitokontaktit mielenterveyspalveluihin	18
Lasten läheiset ihmissuhteet ja kokemus omasta arvokkuudesta	19
Lasten digilaitteilla viettämä aika	19
Groomingin riskiä lisäävät ja siltä suojaavat tekijät	20
3.2 Grooming lasten kuvaamana	20
Lapset tunnistavat seksuaalissävyytteiset yhteydenotot groomingina	20
Keskustelun vieraan henkilön kanssa netissä voi aloittaa ”mistä vaan”	21
Lapset aloittavat yhteydenpidon, koska heillä on tylsää ja he ovat uteliaita	22
3.3 Lasten grooming-kokemukset	23
Lapsilla herää joskus epäily netissä yhteyttä ottavan henkilön taustasta	23
Lapset saavat seksuaalissävyytteisiä yhteydenottoja päivittäin tai viikoittain	23
Lapset kertovat yleisimmin tekijälle oman ikänsä – tekijät kertovat olevansa lasta vanhempia	24
Lapset saavat tekijöiltä rahaa ja alkoholia – tekijät haluavat lapsilta vastapalkkioksi seksiä ja alastonkuvia	25
3.4 Groomingin vaikutus lapseen	26
Grooming-kokemukset aiheuttavat osalle lapsista alakuloisuutta ja ahdistuneisuutta	26
3.5 Netissä tapahtuneen yhteydenpidon kesto	28
Netissä alkaneet yhteydenotot johtavat harvoin tapaamiseen netin ulkopuolella	28

3.6 Lasten kokemuksia tekijöistä	29
Lapset kokivat tekijän ystävällisenä, vaikka keskustelun sävy oli alusta lähtien seksuaalissävytteinen	29
3.7 Grooming-kokemuksista kertominen	30
Suurin osa lapsista kertoo grooming-kokemuksistaan ystävälle	30
Lapsen kertoessa groomingista häntä kuunnellaan	
– lapset kokevat kuitenkin syyllistämistä eikä asia etene viranomaisille	30
Ystävälle kerrotaan nopeasti, aikuiselle pitkän ajan päästä – jos koskaan	31
Lapset tarvitsevat aikuisen apua puheeksi ottamiseen	32
3.8 Yhteydenpidon lopettaminen tekijän kanssa	33
Suurin osa lapsista lopettaa yhteyden tekijään keskustelun muututtua seksuaalissävytteiseksi	33
Lapset uskovat kykyihinsä estää tekijä ja päättää suhde sekä yhteydenpito	33
Tekijä loukkaantuu ja tulee surulliseksi lapsen lopettaessa yhteydenpidon	34
3.9 Lasten kokemukset seksuaaliväkivallasta netin ulkopuolella	34
4 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	36
LÄHTEET	40

Anna palautetta Grooming lasten silmin -selvityksestä:
pelastakaalapset.fi/groominglastensilmin/palaute

TIIVISTELMÄ

Netissä tapahtuva grooming on kasvava ongelma kaikkialla maailmassa. Grooming on moniulotteinen ilmiö, jossa aikuinen pyrkii houkuttelemaan lapsen näennäisesti vapaaehtoiseen kanssakäymiseen, jonka päämääränä on kohdistaa lapseen seksuaaliväkivaltaa. Tässä selvityksessä tarkastellaan lasten kokemuksia ja ajatuksia groomingista. Tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten lapset ymmärtävät groomingin ilmiönä. Sähköinen kysely toteutettiin helmi-maaliskuussa 2021. Kyselyyn vastasi 1762 Suomessa asuvaa 11–17-vuotiasta lasta.

Lapsista 62 % vastasi heihin olleen netin välityksellä yhteydessä henkilö, jonka he tiesivät tai epäilivät olleen aikuinen tai vähintään lasta viisi vuotta vanhempi henkilö. Tyttöihin (67 %) oli kohdistunut poikia (34 %) enemmän groomingia. Eniten (73 %) yhteydenottoja saivat lapset, jotka eivät halunneet määritellä sukupuoltaan. Kaikista lapsista 17 % vastasi saaneensa seksuaalissävytteisiä viestejä viikoittain ja 29 % vähintään kerran kuukaudessa. Selvityksessä lasten aikuisilta saamien yhteydenottojen esiintyvyys oli aikaisempia tutkimuksia korkeampi.

Puolet lapsista (54 %) koki, ettei grooming vaivannut heitä ollenkaan tai se vaivasi vähän. Osalle lapsia grooming-kokemukset aiheuttivat ahdistusta, alakuloisuutta tai masennusta ja kokemus sai lapset ajattelemaan itsensä negatiivisemmin. Lapset kokivat myös noloutta ja syyllisyyttä. Yli puolet vastaajista kertoi grooming-kokemuksistaan jollekin. Yleensä lapset kertoivat kaverille ja aikuiselle vasta pitkän ajan kuluttua tapahtuneesta, jos silloinkaan. Huomattavaa on, että vain 12 % lapsista kertoi asiasta viranomaiselle (esim. poliisille, oppilashuollon edustajalle tai sosiaalityöntekijälle).

Selvityksen mukaan lasten kokema grooming oli yleistä ja osa lapsista kertoi yhteydenottojen olleen alusta lähtien seksuaalissävytteisiä. Lapset kokivat tunnistavansa hyvin groomingin ja voivansa päättää keskustelut, kun ne muuttuivat seksuaalissävytteisiksi. Selvityksen pohjalta nousee kuitenkin huoli siitä, miten matalalla kynnyksellä lapset aloittavat keskusteluja vieraan henkilön kanssa netissä ja jakavat tietoja itsestään. Tämä selvitys toteutettiin aikana, joka oli globaalisti COVID-19-pandemian vuoksi hyvin poikkeuksellinen, mikä on syytä ottaa huomioon tarkasteltaessa selvityksen tuloksia.

SELVITYKSESSÄ KÄYTETYT KÄSITTEET

Seksuaaliväkivalta

Seksuaaliväkivalta on laaja käsite, jossa sen kohteena olevan henkilön seksuaalista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta loukataan. Lapsen kohdistuvassa seksuaaliväkivallassa lapseen kohdistetaan väkivaltaa, joka on luonteeltaan seksuaalista. Seksuaaliväkivalta on vallan väärinkäyttöä. Aikuinen ei saa koskaan lähestyä lasta seksuaalisessa tarkoituksessa.

Seksuaaliväkivaltaa on mikä tahansa toisen seksuaalisuutta vahingoittava teko, sen yritys, ei-toivottu seksuaalinen kommentti tai lähestyminen, joka tapahtuu ilman toisen henkilön suostumusta riippumatta siitä, millainen suhde näiden henkilöiden välillä on. Seksuaaliväkivalta on yksi väkivallan muoto, jossa toisen henkilön rajoja rikotaan esim. koskettamalla, ahdistelemalla tai pakottamalla. Pakottaminen voi olla fyysistä, kuten voimankäyttöä eri tavoin tai psykologista, kuten pelottelua, kiristämistä tai uhkailua. Seksuaaliväkivaltaa voi tapahtua missä tahansa ympäristössä, kuten kotona, julkisessa tilassa tai netissä. Tässä selvityksessä keskitytään netissä tapahtuvaan seksuaaliväkivaltaan.

Seksuaaliväkivalta toimii myös seksuaalisen häirinnän ja groomingin yläkäsitteenä.

Seksuaalinen häirintä

Seksuaalinen häirintä on toiseen henkilöön kohdistuvaa henkisen tai fyysisen koskemattomuuden loukkaamista. Se voi ilmetä vihjailevina eleinä, ilmeinä, seksuaalissävyytteisinä ehdotuksina tai kosketteluna riippumatta siitä, onko häirinnän kohde ilmoittanut pitävänsä tekijän käytöstä epäsopivana. Seksuaalisen häirinnän määrittämisessä tärkeintä on uhrin kokemus, eli kokeeko henkilö tilanteen tai toiminnan seksuaaliseksi häirinnäksi. Netissä tapahtuva seksuaalinen häirintä on esimerkiksi seksuaalissävyytteisten tai vihjailevien viestien tai kuvien lähettämistä tai niiden pyytämistä. Seksuaalista häirintää netissä voi olla myös kuvien tai postausten seksuaalissävyytteinen tai vihjaileva kommentointi.

Grooming

Grooming tarkoittaa lapsen houkuttelua seksuaalisiin tarkoituksiin. Groomingilla viitataan aikuisen toimintaan, jonka tavoitteena on mahdollistaa lapseen kohdistuva seksuaaliväkivalta netissä, netin ulkopuolella tai molemmissa ympäristöissä. Grooming pitää sisällään kaikki sanat, viestit ja teot, jotka seksuaaliväkivaltaan pyrkivä henkilö kohdistaa lapseen tai lapsen lähipiiriin.

Selvitys keskittyy netissä tapahtuvaan groomingiin.

Lapsi

Selvityksessä lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiaista henkilöä. Selvityksessä käytetään jatkossa lapsi-termiä ja tällä viitataan kaikkiin alle 18-vuotiaisiin. Termiä lapsi käytetään siis silloinkin, kun kyseessä on nuori.

Tekijä

Tekijällä selvityksessä tarkoitetaan henkilöä, joka on ollut lapseen yhteydessä netissä ja on kyselyyn vastanneen lapsen arvion tai tietojen mukaan aikuinen tai vähintään viisi vuotta lasta vanhempi henkilö.

Groomaaja

Groomaajaa käytetään synonyyminä sanalle tekijä. Groomaaja on aikuinen, jonka tavoitteena on houkutella lapsi eri keinoin seksuaaliseen toimintaan.

JOHDANTO

Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta on jo pidemmän aikaa ollut tutkimuksen kohteena. Tutkimustiedon karttuessa tietoisuus seksuaaliväkivallan laajoista ja vakavista haittavaikutuksista lasten hyvinvoinnille on lisääntynyt (Hailes ym. 2019). Tiedetään myös, että netissä tapahtuneella seksuaaliväkivallalla voi olla yhtä vakavat haittavaikutukset lasten mielenterveyteen ja elämänlaatuun kuin netin ulkopuolella tapahtuvilla teoilla (Joleby ym. 2020). Erityispiirteensä netissä tapahtuvan seksuaaliväkivallan haittavaikutuksena on pelko ja häpeä siitä, että seksuaalirikosta todistavaa materiaalia jaetaan netin välityksellä tai se jää sinne pysyvästi (Hamilton-Giachritsis ym. 2020).

Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta ei tutkimusten mukaan ole lisääntynyt Suomessa (Laaksonen ym. 2011, Fagerlund ym. 2014, Lindqvist 2020). Tarkasteltaessa Suomessa tehtyjä laajoja kyselytutkimuksia on kuitenkin huolestuttavaa huomata, että seksuaaliväkivallan esiintyvyys ei ole yhtä lailla vähentynyt vuosien 2013 ja 2019 välillä verrattuna aikaisempiin vuosiin (1988–2013) (Lindqvist 2020). Yksi selittävä tekijä tähän voi olla, että seksuaaliväkivallan kokemukset ovat lisääntyneet netin, sosiaalisen median ja digilaitteiden käytön yleistyessä lasten keskuudessa (Pelastakaa Lapset 2018, Martellozzo 2019). Valtaosa lapsista käyttää digilaitteita, nettiä ja sosiaalista mediaa ja on näin ollen uudella tavalla potentiaalisten seksuaaliväkivallan tekijöiden tavoitettavissa. Tutkimustiedon mukaan yhä nuoremmat lapset viettävät aiempaa enemmän aikaa netissä ja ovat alttiimpia seksuaalissävytteisille yhteydenotoille (Smahel ym. 2020).

Grooming on moniulotteinen ilmiö, jossa aikuinen pyrkii houkuttelemaan lapsen näennäisesti vapaaehtoiseen kanssakäymiseen, jonka päämääränä on kohdistaa lapseen seksuaaliväkivaltaa (Sørensen 2015, Greijer ym. 2016). Tekijä saattaa esimerkiksi luoda lapseen luottamuksellisen suhteen ja ujuttaa seksuaalissävytteistä sisältöä osaksi arkipäiväistä keskustelua tai pyytää lapselta alastonkuvia itselleen. Yhteydenpito voi edetä hitaasti tai se voi olla suoraa ja nopeaa seksuaalissävytteistä kommentointia, jonka tavoitteena on saada lapsi toimimaan spontaanisti tilanteessa. (Webster ym. 2012, Greijer ym. 2016.)

Groomauksen kohteena ollut lapsi ei välttämättä ymmärrä olevansa vaarassa eikä aina tunnista häneen kohdistuneen seksuaaliväkivallan. Tämä on suurin syy siihen, ettei lapsi kerro seksuaaliväkivallan kokemuksistaan. (Lahtinen ym. 2018.) Groomingin tunnistaminen ja tarkempi ymmärtäminen ovat siis äärimmäisen tärkeitä, jotta voidaan ennaltaehkäistä lasten joutumista seksuaaliväkivallan kohteeksi. Lapset ja lasten parissa toimivat aikuiset tarvitsevat lisää näyttöön perustuvaa tietoa groomingista.

Tämän selvityksen tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, miten Suomessa asuvat 11–17-vuotiaat lapset ymmärtävät, tunnistavat ja kokevat netissä tapahtuvan groomingin. Groomingia ja tekijöiden eri keinoja toteuttaa groomingia on aikaisemmin tutkittu kohdistamalla tutkimus tekijöihin (DeMarco ym. 2017). Tämä on tietäksemme ensimmäinen selvitys, jossa tarkastellaan, miten lapset itse tunnistavat groomingin ja kuinka he kykenevät suojaamaan itseään tekijältä. Vaikka groomingin tunnistaminen voi olla haastavaa, on tärkeää tarkastella, miten lapset itse ilmiön ymmärtävät ja missä kohtaa he mahdollisesti tunnistavat tekijän toimien muuttuneen heitä loukkaaviksi tai rikollisiksi. Lisäksi on tärkeää saada tietää, kokevatko lapset pystyvänsä toimimaan näissä tilanteissa, keneltä ja mistä he voisivat pyytää tarvittaessa apua tai mikä estää heitä mahdollisesti keskeyttämästä yhteydenpidon tai kertomasta tapahtuneesta.

Selvityksen tuloksilla on suuri merkitys seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisyssä ja tulokset ovat suoraan hyödynnettävissä lapsille suunnatuissa tukipalveluissa. Kansallisessa lapsistrategiassa todetaan, että digitaalisessa ympäristössä tapahtuvaan väkivaltaan ja häirintään sekä niissä levitettävään väkivaltaiseen materiaaliin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Lisäksi todetaan, että tulee vakiinnuttaa niitä työtapoja, joilla sekä ennaltaehkäistään että puututaan lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan. (Valtioneuvosto 2021.) Tähänkin tarpeeseen tällä selvityksellä pyritään vastaamaan.

Tämä selvitys on toteutettu aikana, joka oli globaalisti hyvin poikkeuksellinen, mikä on syytä ottaa huomioon tarkasteltaessa selvityksen tuloksia. Vallitsevan COVID-19-tilanteen vuoksi on arvioitu, että lapset viettävät entistä enemmän aikaa netissä. Suomen keskusrikospoliin mukaan poikkeustilasta johtuen myös lapsista seksu-

aalisesti kiinnostuneilla henkilöillä on enemmän aikaa ja mahdollisuuksia toimia netissä. (Yle 2020.) Lisäksi muun muassa Europol (2020) on todennut, että lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyvän materiaalin latausmäärissä ja aiheeseen liittyvissä nettikeskusteluissa on havaittu kasvua koronapandemian aikana. Kokemusten selvittäminen lapsilta on nyt entistä tärkeämpää huomioiden koronatilanne ja sen vaikutukset nettikäyttäytymiseen.

Lasten äänen kuuleminen on keskeinen keino suojella lapsia seksuaaliväkivallalta.

1 GROOMING

1.1 SUOMEN RIKOSLAIN MÄÄRITELMÄ GROOMINGISTA

Rikoslaki 39/1889 20 luku, 8 b §

Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin

Joka ehdottaa tapaamista tai muuta kanssakäymistä lapsen kanssa siten, että ehdotuksen sisällöstä tai olosuhteista muuten ilmenee tekijän tarkoituksena olevan 17 luvun 18 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla valmistaa kuvia tai kuvataallenteita, joissa sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti esitetään lasta, taikka kohdistaa lapseen tämän luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitettu rikos, on tuomittava lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tuomitaan myös se, joka houkuttelee kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuolilyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon 8 a §:ssä tarkoitetulla tavalla taikka esiintymään sukupuolisiveellisyyttä loukkaavassa järjestetyssä esityksessä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetun rikoksen yritykseen on rangaistava.

Grooming lisättiin Suomen rikoslakiin vuonna 2011, jolloin alettiin soveltaa rikosnimikettä ”lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin”. **Tämä selvitys tarkastelee, miten lapset ymmärtävät ja kokevat groomingin. Jotkin teot, jotka tässä selvityksessä esitetään osana groomingia, voivat lainsäädännössä täyttää jonkin toisen, myös vakavamman, rikoksen tunnusmerkistön.**

1.2 GROOMING ILMIÖNÄ

Grooming tarkoittaa lapsen houkuttelua seksuaalisiin tarkoituksiin. Groomingilla viitataan usein aikuisen tarkoitukselliseen ja tavoitteelliseen toimintaan, jossa pyrkimyksenä on houkutella lapsi näennäisen vapaaehtoiseen kanssakäymiseen, jossa tekijä voi kohdistaa lapseen seksuaaliväkivaltaa joko netissä, netin ulkopuolella tai molemmissa ympäristöissä. (Webster ym. 2012, Sørensen 2015.) Grooming voi olla kestoltaan pitkää, useita kuukausia kestävä (Webster ym. 2012) tai hyvinkin nopeaa ja suoraa kommunikointia (Elliot 2017) kestäen vain muutaman tunnin tai jopa vähemmän (Webster ym. 2012). Joissain tapauksissa voi olla kyse vain yksittäisestä yhteydenotosta tai sen yrityksestä. Esimerkiksi viranomaisien tietoon tulleita grooming-rikoksia tarkasteltaessa lapsi suostui tekijän pyyntöihin, kuten tapaamiseen tai kuvien lähettämiseen, keskimäärin viiden päivän sisällä keskustelun alkamisesta (Nikolovska 2020).

Tämä selvitys keskittyy netissä tapahtuvaan groomingiin, joka on kasvava ongelma kaikkialla maailmassa (IC-MEC 2017). Netin välityksellä tekijä voi olla yhteydessä useisiin lapsiin samanaikaisesti (Webster ym. 2012) ja hänen voi olla helppo esiintyä anonyymisti tai valeprofiililla esimerkiksi lapsen kanssa saman ikäisenä tai aikuise-
na tuen antajana. Groomingia voi esiintyä kaikilla sosiaalisen median alustoilla, joissa lapset liikkuvat. Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan yleisimmät alustat, joissa on tullut eniten ilmi groomingia ovat Instagram, Kik Messenger, Snapchat, Facebook Messenger ja WhatsApp (Lamminpää 2019).

Lapsen houkuttelussa seksuaalisiin tarkoituksiin voidaan erottaa psyykkinen ja fyysinen grooming. Psyykkinen grooming tarkoittaa tunnesiteen rakentamista lapseen: lapsen kehumista ja ystävyyss- sekä luottamussuhteen rakentamista. Psyykkinen grooming voi sisältää lapsen huomioimista monin tavoin, palkitsemista ja kehumista. Toisaalta se voi sisältää esimerkiksi vastuuseen, kiitollisuuteen, velvollisuuteen tai kiltteyteen vetoamista ja jos-

kus myös uhkailua tai rankaisemista. Tekijä voi myös uskotella tarjoavansa lapselle tietoa seksuaalisuudesta ja tekevänsä palveluksen lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Fyysinen grooming puolestaan tarkoittaa vähitellen tapahtuvaa lapsen fyysisten rajojen rikkomista kuten lapsen totuttamista webkameran käyttöön ilman suoranaista seksuaalista häirintää. Tekijä siedättää ja totuttaa lapsen näin vähitellen seksuaaliseen toimintaan. (Craven ym. 2006.)

On hyvä huomioida, että tekijä voi lähestyä myös lapsen läheisiä ja pyrkiä luomaan heihin luottamuksellisen suhteen. Tekijä saattaa välittää lähiympäristölle tunnetta ystävydestä, tuesta, välittämisestä tai hyvydestä sekä käsitystä aidon tuntuista halusta pitää huolta ja auttaa lasta. (Craven ym. 2006, Plummer 2018.) Tällaista lapsen ympäristön groomaamista voi tapahtua myös netissä (Nikolovska 2020).

Grooming voidaan hahmottaa myös erilaisten vaiheiden kautta tapahtuvana prosessina. Vaiheittain etenevä grooming voi edetä esimerkiksi seuraavalla tavalla: Tekijä pyrkii rakentamaan tunnesiteen lapseen ja yrittää saada siirrettyä lapsen kanssa käydyn keskustelun avoimilta nettiyhteisöiltä ja sosiaalisen median alustoilta henkilökohtaisiin pikaviestimiin. Tekijä pyrkii vähitellen saamaan haltuunsa lapsen yhteystiedot ja muita henkilökohtaisia tietoja, jolloin kommunikoinnin lopettamisesta tulee lapselle haastavampaa. Tekijä motivoi ja voi saada vakuutettua lapsen riisuuntumaan webkameran edessä käyttäen hyväksi kehuja, mielistelyä, lahjoja tai näiden yhdistelmiä. Lapsen luottaessa tekijään tulee tekijä avoimemmaksi tavoitteidensa kanssa ja voi esimerkiksi lähettää lapselle pornografista materiaalia ja kysellä lapsen seksikokemuksista. Lopulta tavoitteena voi olla tapaaminen ja mikäli lapsi kieltäytyy, tekijä voi kiristää lasta saamallaan tiedoilla ja materiaalilla. (Craven ym. 2006, Villacampa ym. 2017, Martellozzo 2019.) Tärkeää on kuitenkin muistaa, että tämänkaltaisen, vaiheittain etenevä grooming on vain yksi tapa tekijälle groomata. Grooming-tilanne voi siis edetä edellä kuvatus mukaisesti tai pitää sisällään vain jonkun tai joitakin edellä kuvatuista vaiheista. Groomingin tunnistamisen ja ymmärtämisen kannalta olisi vahingollista nähdä se aina samalla tavalla etenevänä toimintana.

Tutkimusnäyttöä on niukasti siitä, miten moni netissä alkanut yhteydenotto johtaa tapaamiseen netin ulkopuolella. Erään tutkimuksen mukaan 38 % lapsista, jotka olivat joutuneet netissä groomauksen kohteeksi, kertoivat tavanneensa tekijän netin ulkopuolella. Lapsista, jotka tapasivat tekijän, puoleen oli kohdistettu seksuaaliväkivaltaa, joka piti sisällään penetraatiota. Näistä lapsista valtaosa koki penetraation tapahtuneen yhteisymmärryksessä. (Greece-Colozzi ym. 2020.) Suomalaisessa väitöskirjatutkimuksessa niiden lasten osuus, jotka suostuivat tapaamiseen tekijän kanssa, oli suurempi (63 %). Kyseisessä tutkimuksessa tarkastelun kohteena oli yhden tekijän todennetut rikokset, joten luku voi tekijästä johtuvista syistä olla suurempi. Mielenkiintoista oli, että hieman yli puolessa tilanteista lapsi oli ollut aloitteellinen tapaamisen ehdottamisessa, mikä kuvastaa hyvin groomingin vaikutuksia lapseen. (Nikolovska 2020.)

Grooming-tilanteen aikana lapsella ei ole välttämättä käsitystä siitä, että jotain epäsovivaa tapahtuisi hänen ja tekijän välillä (Martellozzo 2019). Tekijän ja lapsen keskustelun sisältö voi esimerkiksi muuttua vähitellen seksuaalissävytteiseksi lapsen huomaamatta ja lapsi voi pitää tätä normaalina ja sopivana muutoksena (Craven ym. 2006). Tämä prosessi voi myös hämärtää lapsen myöhempää ymmärrystä siitä, että hänen ja tekijän välillä tapahtuneet seksuaaliset teot olisivat jotenkin väärinä (Martellozzo 2019). Voi myös olla, että lapsi tietää jo alusta lähtien, ettei tällainen yhteydenpito ja seksuaalissävytteiset keskustelut aikuisen kanssa ole sallittuja, mutta ryhtyy keskusteluun silti.

Huolimatta siitä, tarkastellaanko groomingia psyykkisen ja fyysisen ulottuvuuden vai erinäisten vaiheiden kautta, ilmiölle on ominaista, että tekijä pyrkii toiminnallaan luomaan sellaiset olosuhteet ja puitteet, jotka mahdollistavat seksuaaliväkivallan teot lasta kohtaan.

1.3 LAPSIIN KOHDISTUVAN SEKSUAALIVÄKIVALLAN YLEISYYDESTÄ

Seksuaaliväkivalta on määritelty tässä selvityksessä siten, että se toimii sekä groomingin että seksuaalissävyytteisen viestittelyn yläkäsitteenä. Tässä luvussa kuvataan lasten kokemuksia groomingista kansainväliseen tutkimukseen perustuen ja lapsen kohdistuvan seksuaalisen häirinnän, groomingin ja seksuaaliväkivallan esiintyvyyttä Suomessa. Groomingin määrittely tutkimuksellisessa kontekstissa voi olla haastavaa, joten siitä on hankala antaa yksiselitteisiä esiintyvyydelukuja. Esiintyvyydestä puhuttaessa menevät usein päällekkäin itse grooming-prosessi ja muu toiminta, kuten seksuaalissävyytteinen viestittely tai alastonkuvien pyytäminen ja/tai niiden lähettäminen.

Se, että lapsi saa yhteydenoton vieraalta henkilöltä (aikuiselta tai oman ikäiseltään) netissä on suhteellisen tavallista (Jonsson ym. 2017). Kun tarkastellaan pelkästään aikuisen taholta saatuja viestejä ja aikuisen kanssa käytyjä keskusteluja, tiedetään, että jopa viidesosa lapsista on käynyt netissä keskustelua vieraan aikuisen kanssa ja näistä lapsista 65 % koki keskustelun sisältäneen seksuaalissävyytteisiä pyyntöjä (Greene-Colozzi ym. 2020). Erään toisen tutkimuksen mukaan 16 % tytöistä ja yhdeksän prosenttia pojista raportoi saaneensa seksuaalissävyytteisiä pyyntöjä tai lähestymisiä aikuiselta. Pyynnöt ja yhteydenotot lisääntyivät, mitä vanhempi lapsi oli (4 % 12-vuotiailla vrt. 21 % 15-vuotiailla). (de Santisebah ym. 2017.) Yli viidesosa (23 %) lapsista raportoi tekijän aloittaneen groomingin avoimessa keskustelutilassa ja keskustelun jatkuneen pitkään ensimmäisen yhteydenoton jälkeen (Jonsson ym. 2017).

Suomessa lasten kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä ja ehdottelusta netissä on kartoitettu lapsiuhritutkimuksissa vuodesta 2008 lähtien ja toistettu hiukan laajemmilla kysymyksillä vuonna 2013 (Fagerlund ym. 2014). Myöhemmin näitä kokemuksia on kartoitettu myös Kouluterveyskyselyissä vuosina 2017 ja 2019 (THL 2017, 2019). Lapsiuhritutkimuksen mukaan vuosien 2008 ja 2013 välillä peruskouluikäisten kokema seksuaalinen häirintä netissä oli laskusuunnassa kaikissa kyselyihin osallistuneissa ikäryhmissä (Fagerlund ym. 2014).

Vuonna 2013 kuudesluokkalaisten tyttöjen yleisin kohtaama häirinnän muoto oli rivo kielenkäyttö, jota raportoi kokeneensa viisi prosenttia tytöistä. Yhdeksäsluokkalaisilla tytöillä yleisin seksuaalisen häirinnän ja ehdottelun kokemus oli puolestaan kuvien pyytäminen, mistä kokemuksia oli noin viidenneksellä. (Fagerlund ym. 2014.) Vuonna 2013 lapsiuhritutkimukseen lisättiin uutena kysymyskohtana kokemus tuntemattomien aikuisen (lasta vähintään 5 vuotta vanhemman) lähettämistä alastonkuvista tai aikuisen esiintymisestä alasti webkameran välityksellä lapselle. Edellä kuvattuja kokemuksia oli tuolloin 15 %:lla yhdeksäsluokkalaisista tytöistä ja viidellä prosentilla pojista viimeisimmän vuoden aikana. Samana vuonna nuoremmat lapset raportoivat vastaavista kokemuksista: kolme prosenttia kuudesluokkalaisista tytöistä ja kaksi prosenttia saman ikäisistä pojista oli saanut tuntemattomilta henkilöiltä alastonkuvia tai nähnyt heidät alasti webkameran välityksellä. Harvinaista oli, että nettittavuus oli johtanut seksuaalisiin tekoihin lapsen ja tekijän välillä, vaikka suhde olisi sisältänyt lahjontaa ja painostamista. (Fagerlund ym. 2014.)

Kun tarkastellaan vuosien 2017 ja 2019 Kouluterveyskyselyitä, peruskouluikäisiin tyttöihin kohdistuva seksuaalinen häirintä puhelimesta tai netissä on lisääntynyt selvästi vuodesta 2017 vuoteen 2019 (18 %:sta 27 %:iin). Sama on havaittavissa lukiota käyvien ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kohdalla. Lukion 1. ja 2. luokan tytöistä 23 % oli vuonna 2019 kokenut puhelimesta tai netissä seksuaalista häirintää (15 % vuonna 2017) ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista tytöistä 26 % (19 % vuonna 2017). Myös poikien kohdalla kasvua on tapahtunut, mutta osuudet vastaajajoukossa ovat pienempiä: peruskouluikäisten poikien kohdalla osuus nousi 6 %:sta 7 %:iin, lukiota käyvien kohdalla 3 %:sta 4 %:iin ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien kohdalla kasvua tapahtui alle prosenttiyksikkö (osuus 5 %). (THL 2017, 2019.)

Vuonna 2020 toteutetun nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan pahimmat aikuisen tekemät seksuaalisen häirinnän tai väkivallan teot sisälsivät seksuaalissävyytteistä kommentointia (50 %), koskettelua (45 %), ahdistelevia tai seksuaalisia viestejä (24 %), suostuttelua suuseksiin tai yhdyntään (14 %) ja suostuttelua koskemaan tekijää (14 %). Tekijä oli yleensä ollut joko lapselle ennestään tuntematon aikuinen (45 %) tai tuttu, mutta ei kuitenkaan ystävä (13 %). (Kaakinen 2021.)

1.4 RISKITEKIJÄT

Tytöt ovat useiden tutkimusten mukaan suuremmassa riskissä kokea groomingia kuin pojat. On kuitenkin nostettu esiin myös se, että ne lapset, jotka eivät määrittele sukupuoltaan tytöksi tai pojaksi, ovat myös suuremmassa riskissä kokea groomingia. (de Santisteban ym. 2017, Jonsson ym. 2017.) Muita groomingiin liitettyjä riskitekijöitä ovat mahdolliset muut stressitekijät elämässä tai lapsen mielenterveyshäiriö, erityisesti masennus. Tutkimuksissa ei kuitenkaan ole selvää se, miten lasten mielenterveyshäiriö vaikuttaa: onko masennus syy vai seuraus groomingista. (de Santisteban ym. 2017.) Myös iällä on merkitystä: seksuaalissävytteisen viestittelyn kohteena on yleisesti 15–16-vuotias lapsi (Fagerlund ym. 2014), mutta on kuitenkin huomattava, että jo 11-vuotiaat lapset ovat riskissä. Näin ollen riski-ikä olisikin lähempänä 11–14 ikävuotta. Tämä ikä on juuri se aikakausi, jolloin lapsi kokee suuria muutoksia omassa seksuaalisessa kehityksessään ja kiinnostus seksuaalisuudelle herää, mikä saattaa altistaa hänet seksuaaliväkivallan riskille. (Hamilton-Giachritsis ym. 2020.) Tässä selvityksessä keskitytään 11–17-vuotiaiden lasten grooming-kokemuksiin. On kuitenkin tärkeää tiedostaa, että tätä nuoremmat lapset voivat kohdata groomingia.

Digilaitteiden jatkuva käyttäminen ja netissä oleskelu lisäävät riskiä joutua seksuaalissävytteisten yhteydenottojen kohteeksi (Jonsson ym. 2017). Mikäli lapsi viettää paljon aikaa netissä, hän on myös enemmän tekijöiden tavoitettavissa. Huomionarvoista kuitenkin on, että netissä oleskelu ei yksinään ole riskitekijä, vaan se, mitä lapsi siellä tekee. Tutkimusten mukaan erityisesti grooming-riskiä nosti tiedon tai kuvien jakaminen itsestään. Lisäksi aktiivinen osallistuminen keskusteluihin ja yhteydenottoihin vastaaminen netissä lisäävät riskiä saada seksuaalissävytteisiä yhteydenottoja. Netissä lapsi voi kokea myös helpommin avuttomuutta groomaajan tekojen edessä. (Jonsson ym. 2017, Hamilton-Giachritsis ym. 2020.)

Yhdysvalloissa tehdyssä kyselytutkimuksessa todettiin, että mitä pidempiä keskusteluja lapsi kävi vieraan aikuisen kanssa netissä, sen todennäköisempää oli, että aikuisen viestittely lapselle oli seksuaalissävytteistä. **Lapset, joiden vanhemmat aktiivisesti valvoivat lastensa toimia netissä, olivat tutkimusten mukaan pienemmässä riskissä aloittaa keskustelua vieraan aikuisen kanssa netissä ja joutua seksuaalissävytteisten yhteydenottojen kohteeksi.** (Greene-Colozzi ym. 2020.) Tutkittaessa lapsen persoonan piirteitä ja niiden yhteyttä groomingiin on todettu, että lapsen näkemys itsestään hyvännäköisenä yhdistettynä siihen, että lapsen käytös oli estotonta, lisäsi lapsen riskiä joutua groomingin kohteeksi. Tämä selittyi sillä, että tällöin lapsella oli matalampi kynnys jakaa itsestään seksuaalissävytteisiä kuvia netissä. (Schoeps ym. 2020.)

Aikuisen on tärkeää ymmärtää lapsen kokemusmaailmaa ja lapsen kehitykseen liittyviä asioita. Lapsi on inhimillinen yksilö tarpeineen, toiveineen, epävarmuuksineen ja impulsseineen. Lapselle, kuten aikuisellekin, myönteinen palaute ja hyväksytyksi tuleminen ovat tärkeitä. Murrosikään liittyy usein epävarmuuksia omasta itsestä ja muuttuvasta kehosta. Kyseiseen ikävaiheeseen voi liittyä myös riskien ottaminen – aikuisen kielloista ja neuvoista huolimatta. Tämä kaikki tapahtuu samaan aikaan, kun murrosikäinen lapsi alkaa kiinnostua uudella tavalla seksuaalisuudesta.

Puutteellinen seksuaalikasvatus ja riittämätön informaatio esimerkiksi seksuaalisuuteen, seksuaalikehitykseen tai seksiin liittyvistä teemoista voivat toimia riskitekijöinä groomingille. Lapsi voi kokea, että netissä on helpompi keskustella tai hakea tietoa asioista, jotka liittyvät seksuaalisuuteen ja seksiin. Lapsella ei välttämättä ole lähellään sellaisia turvallisia aikuisia, joiden kanssa voisi aiheista luontevasti keskustella. Kommunikaatio vaikeammiksi koetuista aiheista voi lapsesta ylipäättään tuntua netissä helpommalta. Lapsi voi etsiä tietoa tai keskustella netissä ollessaan kuitenkin näennäisesti turvallisessa ympäristössä – omassa huoneessa tai omalla kotisohvalla. Lapsi voi kokea netissä saadun positiivisen palautteen tärkeäksi oman minäkuvansa rakentamisessa ja epävarmuuksien voittamisessa.

Lapsi, joka haluaa jännitystä, on avoin uusille kokeiluille, on utelias ja on syyssä tai toisesta mielissään siitä, kun tuntematon henkilö osoittaa kiinnostusta häntä kohtaan, voi joutua groomingin kohteeksi, olivatpa hänen lähtökohtansa muuten minkälaiset tahansa.

1.5 VAIKUTUKSET LAPSEEN

Jokainen lapsi on omanlaisensa ja siten groomingin vaikutukset lapseen ovat aina yksilöllisiä. Aikuisen lapseen kohdistama seksuaalissävyytteinen viestittely voi vaikuttaa lapsiin kuten muutkin seksuaaliväkivallan muodot (Jonsson ym. 2017, Joleby ym. 2020). Koettu seksuaaliväkivalta, oli se sitten netissä tai kasvokkain tapahtuvaa, voi olla lasta traumatisoivaa ja siitä voi seurata monenlaista inhimillistä kärsimystä. Lapset, jotka ovat saaneet seksuaalissävyytteisiä viestejä aikuisilta netissä, voivat kärsiä alentuneesta itsetunnosta, masennuksen oireista sekä alentuneesta sosiaalisesta tuesta (de Santisteban ym. 2017). Tutkimusten mukaan noin neljäsosa lapsista, jotka olivat saaneet netissä yhteydenottoja, olivat kokeneet yhteydenoton jälkeen psyykkistä stressiä (Mitchell ym. 2001) ja häpeää (Joleby ym. 2020). Lapset saattoivat syyttää itseään tapahtuneesta ja pelkäsivät, että heidän kuvansa leviävät netissä (Hamilton-Giachritsis ym. 2020). Tutkimuksissa lasten oireilussa ei ole löydetty merkittävää eroa sen suhteen, olivatko he joutuneet seksuaalisen häirinnän tai väkivallan kohteeksi netissä vai netin ulkopuolella (Jonsson ym. 2017, Joleby ym. 2020). Tämä on merkittävä viesti lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille sekä oikeuslaitokselle.

Jotkut lapset ovat saaneet kokemustensa kertomisen yhteydessä vanhemmiltaan negatiivisia reaktioita. Vanhempien reaktio oli saattanut olla lasta syyttävää tai vanhemmat olivat kertomisen yhteydessä opettaneet turvataitoja, minkä lapset olivat kokeneet heitä vastuuttavana toimintana. Lapset olivat kokeneet heitä syyttävää asennetta myös viranomaisilta, mikä lisää tarvetta sille, että ilmiöstä annetaan lisää ja oikeaa tietoa laajasti lapsia kohtaaville aikuisille. (Hamilton-Giachritsis ym. 2020.) Osa lapsista oli myös kokenut kannustavaa ja heitä tukevaa reagointia aikuisilta (Hamilton-Giachritsis ym. 2020), mutta yksikin syyttävä kokemus on liikaa ja voi estää lapsia kertomasta kokemuksistaan tulevaisuudessa, mikä puolestaan mahdollistaa rikollisen toiminnan jatkumisen.

1.6 LASTEN NÄKEMYKSIÄ GROOMINGISTA

Lasten käsityksiä ja ymmärrystä groomingista on tutkittu vähän. Lisäksi tutkimusten otos on usein jäänyt pieneksi, tutkimukset ovat olleet retrospektiivisiä ja selvittämistä on saattanut haastaa se, että kyselyt on toteutettu puhelinhaastatteluina ja ne ovat vaatineet vanhemman luvan osallistumiselle (Greene-Colozzi ym. 2020). Yksittäisiä lapsille suunnattuja kyselyitä löytyy muun muassa Ruotsista, mutta niissä ei ole kartoitettu sitä, miten lapset ymmärtävät groomingin (Jonsson ym. 2017).

Lasten syitä lähteä mukaan keskusteluun aikuisen kanssa olivat esimerkiksi tylsistyminen, yksinäisyys tai se, että lapset halusivat pitää hetken hauskaa. Lasten mukaan aikuinen oli aloittanut keskustelun, sillä heillä oli yhteisiä kiinnostuksen kohteita, aikuinen piti lasta viehättävänä tai he aloittivat yhdessä nettipelin. Osa lapsista kertoi, että aikuisella oli seksuaalinen kiinnostus ja syy aloittaa keskustelu ja rakentaa suhde lapseen. Valtaosa lapsista kertoi myös jakaneensa omia henkilökohtaisia tietojaan aikuiselle keskustelun aikana, kuten nimensä, ikänsä, kiinnostuksen kohteensa, harrastuksensa ja asuinpaikkansa. (Greene-Colozzi ym. 2020.)

Valtaosa lapsista kuvasi tekijän olleen flirttaileva sen sijaan, että tekijä olisi ollut romanttinen, rakastunut tai seksuaalisesti virittynyt. Monet lapset kertoivat tekijän imarrelleen heitä kehumalla heidän persoonaansa, älykkyyttään ja kypsyyttään. Tekijät olivat myös lasten mukaan opastaneet heitä elämässä, koulutehtävissä ja ihmissuhteissa. Lasten mukaan heillä oli aikuisen tekijän kanssa yhteisiä kiinnostuksen kohteita sekä asioita, joista he pitivät. Tyypillisimmät keskustelun aiheet olivat lasten mukaan avioliitto ja lasten hankkiminen, joissa aikuinen oli heitä opastanut ja neuvonut, sekä yhdessä karkaaminen. (Greene-Colozzi ym. 2020.)

Lapsista kolmasosa kertoi tekijän ilmaisseen halukkuutta tavata lapsen perhe ja ystävät. Silti 44 % näistä lapsista piilotti suhteensa tekijän kanssa omalta perheeltään ja 19 % ystäviltään. Vain pieni osa lapsista koki tekijän olleen aggressiivinen, tunteellinen, vihainen, manipulatiivinen tai, että tekijä olisi uhannut tai mustamaalannut heitä. Lapset eivät kokeneet, että yhteydenotto olisi ollut ikävä tai että siihen olisi liittynyt seksuaaliväkivaltaa. Vain pieni osa kertoi kokeneensa turvattomuutta suhteen aikana. (Greene-Colozzi ym. 2020.) **Lasten vastauksista käy selvästi ilmi groomingin luonne, suhteen rakentaminen ja rajojen häivyttäminen. Lapsen voi olla vaikea ymmärtää suhteen sopimattomuus ja ymmärtää, kuinka tekijä on käyttänyt eri keinoja suhteen sekä luottamuksen rakentamiseksi.**

GROOMING- JA SEKSUAALIVÄKIVALTAKOKEMUKSISTA KERTOMINEN

Lapsi ei välttämättä kerro kokemastaan groomingista kenellekään ja kertomatta jättämisellekin on monia eri syitä. Useimmin (48 %) lapset kertoivat kokemuksistaan ystävälle (Lahtinen ym. 2018). Vuoden 2019 Kouluterveyskyselyn mukaan perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista ja lukioikäisistä noin neljäsosa oli kertonut seksuaalisen häirinnän ja seksuaaliväkivallan kokemuksistaan luottamalleen aikuiselle. Molemmissa ryhmissä tytöt olivat kertoneet poikia useammin kokemuksistaan aikuiselle: Perusopetuksen tytöistä 27 % ja pojista 21 % sekä lukioikäisistä tytöistä 29 % ja pojista 18 % oli kertonut seksuaalisen häirinnän kokemuksestaan luottamalleen aikuiselle. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista kolmasosa oli kertonut kokemastaan häirinnästä luottamalleen aikuiselle. Tytöistä edelleen suurempi osa oli kertonut kokemuksistaan (36 %) kuin pojista (17 %). Kyselyssä ei oltu eroteltu sitä, oliko häirintä tapahtunut netissä vai sen ulkopuolella. (THL 2019.) Tulos on yhteneväinen aikaisemman Suomessa tehdyn tutkimuksen kanssa, jossa 26 % peruskouluikäisistä lapsista kertoi seksuaaliväkivallan kokemuksistaan aikuiselle (Lahtinen ym. 2018).

Lapset ilmoittavat harvoin grooming-kokemuksistaan viranomaisille (Lahtinen ym. 2018, Greene-Colozzi ym. 2020). Suomalaisen tutkimuksen mukaan 12 % peruskouluikäisistä lapsista kertoi tapahtuneesta viranomaiselle (poliisille 7 %, opettajalle 5 %, sosiaalityöntekijälle 4 %, koulukuraattorille 3 % tai kouluterveydenhoitajalle 2 %). Suurin syy siihen, etteivät lapset kertoneet kenellekään (41 %) oli se, ettei tapahtunutta koettu vakavaksi tai tarpeeksi tärkeäksi. Muut syyt kertomattomuuteen olivat, ettei lapsi uskaltanut kertoa (14 %), lapsi ei uskonut, että joku olisi kiinnostunut (14 %), lapsi ei uskonut, että siitä olisi hyötyä (14 %) ja kymmenes raportoi syyksi, että häpesi tapahtumaa. Noin puolet lapsista ei kokenut tekoa seksuaaliväkivaltana. (Lahtinen ym. 2018.)

Grooming-tilanteesta kertomisesta voi tehdä entistä vaikeampaa se, jos lapsi kokee syyllisyyttä siitä, että on vastannut tekijän viesteihin ja osallistunut seksuaalissävytteisiin keskusteluihin.

1.7 TEKIJÄT

Lapsia seksuaalisiin tarkoituksiin houkuttelevat henkilöt ovat hyvin heterogeeninen tekijöiden joukko, joita on tutkimuksissa pyritty eri tavoin kuvaamaan ja luokittelemaan. Tekijöitä voidaan tarkastella esimerkiksi heidän sisäisten ominaisuuksiensa, kuten motivaation ja mahdollisen lapsikohtaisen seksuaalisen kiinnostuksen mukaisesti, tai groomingin tekemuotojen mukaisesti. Myös tekijöiden taustatekijöitä ja persoonan piirteitä, esimerkiksi yksinäisyyden kokemuksia tai vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa muiden aikuisten kanssa, on pyritty kuvailemaan. (Martellozzo 2012, Sørensen 2015, DeHart ym. 2017, DeMarco ym. 2017, van Gijn-Grosvenor ym. 2021.)

Lapseen kohdistuvassa seksuaaliväkivallassa tekijä on ylittänyt monenlaisia esteitä ennen varsinaista väkivallan tekoa. Nämä esteet liittyvät niin tekijään itseensä kuin ulkoisiin tekijöihin. Netissä tekijöillä on lähtökohtaisesti matalampi kynnyksen ylittävänä kuin lähikontakteissa: lapset viettävät netissä aikaa eri vuorokauden aikoina ja lapsen läheisten groomausta ei välttämättä tarvitse tehdä. (Hamilton-Giachritsis ym. 2020.) Tekijät saattavat viettää pitkiäkin aikoja erilaisilla keskustelupalstoilla havainnoidakseen lapsen profiilia ja kerätäkseen tietoa, jota voi myöhemmin hyödyntää grooming-prosessissa (Staksrud 2013). Tekijä saattaa myös tavoitella mahdollisimman monia lapsia samanaikaisesti (Webster ym. 2012) ja toivoa, että suuresta määrästä joku lapsi vastaisi.

Tekijän tavoite, samoin kuin tekijän käyttämät keinot, vaihtelevat tekijästä riippuen. Tekijä voi olla toiminnassaan ja tavoissaan lähestyä lasta hyvin varovainen ja paljastaa itsestään minimaalisia tietoja (ns. varovaiset tekijät), kun taas toiset ovat avoimia itsestään, tarpeistaan ja tavoitteistaan. Tekijä voi pyrkiä asettumaan lapsen tasolle ja esittää kiinnostusta lapsen yksityiselämään, kuten harrastuksiin, kiinnostuksen kohteisiin ja elämäntilanteeseen. Tekijä voi myös tarjota tukea ja apua vaikeassa elämäntilanteessa. Tekijä saattaa ilmasta tavoitteensa lapselle jo ensimmäisten viestien aikana. Tekijä voi myös pyrkiä houkuttelemaan lapsen seksuaalisiin tekoihin leikin varjolla. Tyypillisesti tekijä tarjoaa lapselle siis jotakin, mitä lapsi tarvitsee tai haluaa – seuraa ja ajanvietettä, seksuaalisuutta koskeviin kysymyksiin vastaamista, materiaa, palveluksia tai lapsen emotionaalisten tarpeiden täyttämistä.

2 KYSELYN TOTEUTUS

Kysely toteutettiin sähköisenä Webropol-kyselynä, ja se lähetettiin 499 koululle valtakunnallisesti. Kouluista 15 oli ruotsinkielisiä. Koulujen valikoinnissa hyödynnettiin opetushallinnon tilastopalvelua (www.vilpunen.fi). Koulut valikoituvat mukaan siten, että jokaisesta maakunnasta valittiin kymmenen suurinta koulua. Lisäksi huomioitiin, että kouluja oli sekä kaupungeista että pienemmistä kunnista. Kyselyä levitettiin lisäksi Lasten suojele ja Net-tivihje -toiminnon sidosryhmien ja sosiaalisen median kautta. Sosiaalisen median mainonnassa hyödynnettiin somevaikuttajaa. Sähköinen kysely oli avoinna 15.2.–2.3.2021.

Sähköinen kyselylomake sisälsi 69 kysymystä ja se laadittiin mukaillen muita, lapsille laadittuja kyselyitä kuten Kouluterveyskyselyä (THL 2019), lapsiuhritutkimusta (1988–2013, Fagerlund ym. 2014) ja Pelastakaa Lasten laatimia selvityksiä (2011, 2018). Kyselyä testattiin kymmenellä lapsella ja sitä muokattiin lasten palautteen mukaisesti ennen sähköisen kyselyn julkaisemista.

Kyselyn alussa lapsille kerrottiin, että selvitykseen osallistuminen on vapaaehtoista ja heillä on oikeus keskeyttää kyselyyn vastaaminen koska tahansa. Lapsille kerrottiin myös, että heidän vastauksiaan tullaan käsittelemään anonyymisti eikä vastauksia voi yhdistää yksittäiseen vastaajaan. Kyselyn alussa lapset vastasivat kysymyksiin, joissa he osoittivat ymmärtäneensä edellä mainitut asiat. Kyselyn lopussa lapselle annettiin tietoa palveluista, joihin lapsi voi olla yhteydessä, mikäli kyselyyn vastaaminen herätti psyykkistä stressiä. Lopussa oli myös yhteystietoja tahoista, joihin lapsi voi olla yhteydessä, mikäli hän haluaa tehdä ilmoituksen häneen tai toiseen henkilöön kohdistuneesta groomingista tai seksuaaliväkivallasta. Koulujen rehtoreille lähetettiin sähköpostijakelulla kattavasti tietoa kyselyyn osallistumisesta. Viesti sisälsi ohjeet kyselyn toteuttamiseen oppitunnilla opettajan ohjauksessa sekä erilliset saatekirjeet rehtorille, opettajalle ja huoltajille. Opettajan saatekirje sisälsi tietoa siitä, miten aihetta voi käsitellä lasten kanssa sekä listan auttavista tahoista lapsille.

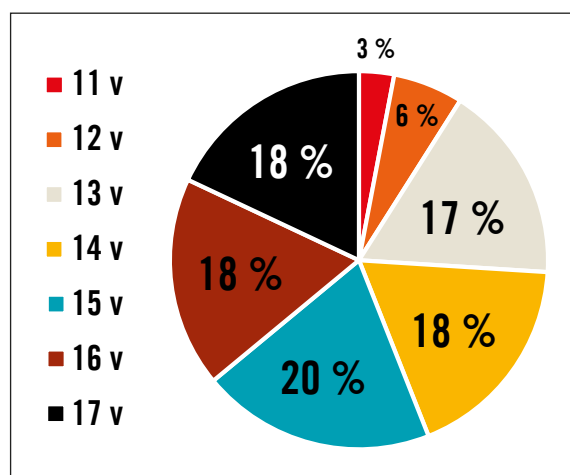
Aineiston analyysissä käytettiin SPSS Statistics 27 -ohjelmaa. Tulosten esittelyssä on käytetty vastauksien kuvaamiseen prosenttilukuja (%) ja lukumääriä (n). Tuloksissa on tarkasteltu erikseen sukupuolten välisiä eroja, mihin on käytetty ristiintaulukointia. Ristiintaulukoinnilla voidaan esittää, kuinka esimerkiksi moni muuttujan ”sukupuoli” tyttö-luokkaan kuuluva havainto kuuluu muuttujan ”grooming kokemuksia” kyllä-luokkaan. Selvityksessä on pyritty kartoittamaan mahdollisia riskitekijöitä lasten grooming-kokemuksille. Tähän on käytetty logistista regressioanalyysiä.

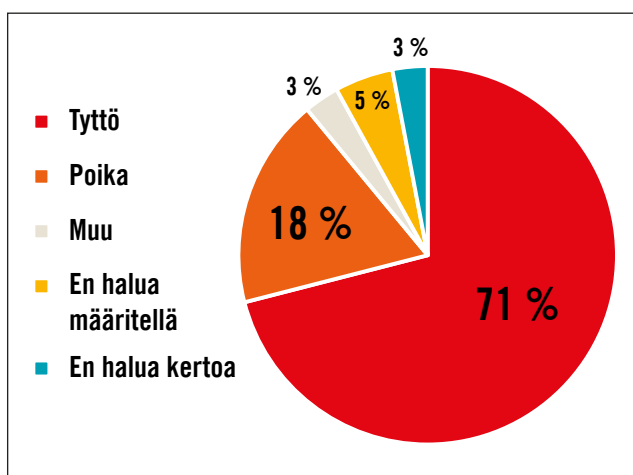
3 TULOKSET

3.1 KYSELYYN VASTANNEET LAPSET JA HEIDÄN TAUSTATIEDOJENSA KUVAUS

Kyselyyn vastasi yhteensä 1762 lasta. Lapsista 27 % (n=479) vastasi kyselyyn koulussa oppitunnin aikana ja 73 % (n=1283) sosiaalisen median kautta. Valtaosa (92 %, n=1591) lapsista oli yli 13-vuotiaita. Lähes kaikki (99 %, n=1718) lapset olivat vastaushetkellä joko peruskoulussa, lukiossa tai ammattikoulussa. Vain prosentti (n=15) lapsista ei opiskellut vastaushetkellä. Lapsista suurin osa (71 %, n=1231) oli tyttöjä ja vajaa viidesosa (18 %, n=317) poikia. Lapsista 11 % ilmoitti sukupuolekseen muu (3 %, n=52), en halua määritellä (5 %, n=80) tai en halua kertoa (3 %, n=60). Suurin osa (76 %, n=1324) lapsista ei seurustellut kyselyyn vastaamisen aikaan. Valtaosa lapsista ilmoitti äidinkielenkseen suomen (97 %, n=1514). Muista kielistä yleisimpiä olivat englanti 3 % (n=46), ruotsi 2 % (n=39) ja venäjä 1 % (n=16). Suurin osa lapsista oli asunut koko elämänsä (96 %, n=1644) tai yli 10 vuotta (3 %, n=43) Suomessa.

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden lasten ikä (n=1735)

Kuva 2. Kyselyyn vastanneiden lasten sukupuoli (n=1740)

Suurin osa (92 %, n=1590) lapsista kertoi, että heidän huoltajansa tai ainakin toinen huoltajista käy töissä. Vajaa kymmenes lapsista kertoi heidän huoltajansa olevan kotona hoitamassa lapsia tai kotia (9 %, n=156), opiskelevan (9 %, n=161) tai olevan työtön (7 %, n=123) vastaamishetkellä. Lapsista yli puolet (62 %, n=1075) asui molempien huoltajien kanssa. Vajaa viidennes (17 %, n=293) lapsista asui vain toisen huoltajan kanssa ja 14 % (n=245) asui vuoroviikoin huoltajiensa luona. Lapsista 4 % (n=62) kertoi olevansa sijoitettuna kodin ulkopuolelle lastensuojelullisena toimenpiteenä. Niistä lapsista, jotka vastasivat sijoituspaikkojen lukumäärää koskevaan kysymykseen (n=39), 30 % (n=13) kertoi asuneensa yhdessä ja 14 % (n=6) kahdessa sijoituspaikassa elämänsä aikana. Kolmessa eri sijoituspaikassa kertoi asuneensa 16 % (n=7) ja neljässä tai useammassa sijoituspaikassa 30 % (n=13) lapsista.

LASTEN HOITOKONTAKTIT MIELENTERVEYSPALVELUIHIN

Suurimmalla osalla (63 %, n=1079) lapsista ei ollut nykyistä tai aikaisempaa hoitokontaktia mielenterveyspalveluihin. Lapsista 37 % (n=639) vastasi heillä olleen hoitokontakti mielenterveyspalveluihin jossain vaiheessa elämänsä. Suurimmalla osalla hoitokontakti oli ollut perusterveydenhuollon palveluihin kuten oppilashuoltoon (86 %, n=551) tai perheneuvolaan (30 %, n=194). Lapsista, joilla oli ollut hoitokontakti mielenterveyspalveluihin 61 % (n=390), kertoi olleensa jossain vaiheessa myös erikoissairaanhoidon tuen piirissä. Yksityisellä psykoterapeutilla kävi lisäksi 16 % (n=103) lapsista. Hoitokontakti oli suurimmalla osalla (31 %, n=198) ollut joko yksittäisiä käyn-

tejä, viidenneksellä (23 %, n=146) hoito oli kestänyt alle 6 kk ja 46 %:lla (n=295) 1–3 vuotta. Tämän osion tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että lapset saivat vastatessa valita useamman vaihtoehdon eri hoitotahoista.

Tulosten mukaan tytöillä (42 %, n=505) oli enemmän hoitokontakteja kuin pojilla (13 %, n=41). Lapsilla, jotka määrittivät sukupuolensa muuksi (55 %, n=28) tai eivät halunneet kertoa sukupuoltaan (58 %, n=46), oli ollut eniten hoitokontakteja jossain vaiheessa elämäänsä. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä (p<.001).

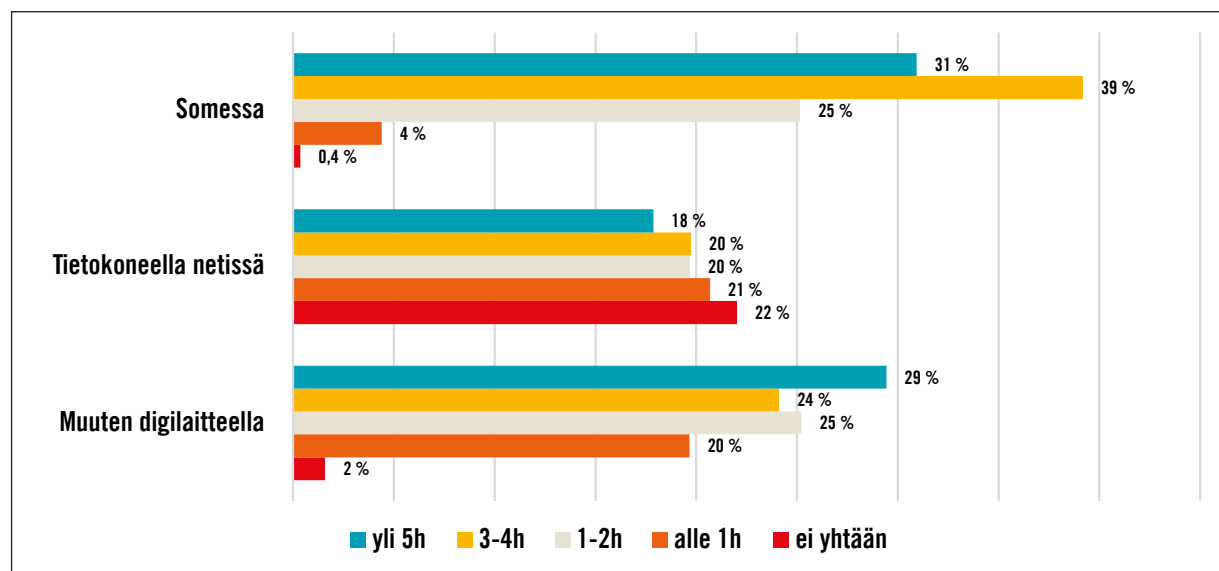
LASTEN LÄHEISET IHMISSUHTEET JA KOKEMUS OMASTA ARVOKKUUDESTA

Lähes kaikki (92 %, n=1577) lapset kokivat, että heillä oli läheinen ystävä. Kahdeksan prosenttia (n=141) lapsista vastasi, ettei heillä ole läheistä ystävää. Sukupuolten välillä ei ollut eroja siinä, oliko lapsilla läheisiä ystäviä (p.>05). Suurin osa lapsista oli jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että he saivat tukea ystäviltaan (82 %, n=1401) ja huoltajiltaan (76 %, n=1299). Suurin osa (60 %, n=1024) koki lisäksi, ettei heidän tarvitse tehdä tahtomattaan asioita, jotta ystävät pitäisivät heistä. Lapsista vajaa viidesosa (18 %, n=306) kertoi kuitenkin olevansa jokseenkin samaa mieltä sen kanssa, että he tekivät tahtomaattaan jotain miellyttääkseen ystäviään.

Omaan ulkonäköönsä ja kehoonsa oli jokseenkin tai täysin tyytyväisiä lähes puolet (48 %, n=812) lapsista. Samoin suurin osa lapsista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että he kokivat itsensä arvokkaaksi (57 %, n= 962) ja että heidän läheisensä ja ystävänsä arvostivat heitä (71 %, n=1206). Tärkeää on kuitenkin nostaa esille, että neljäsosa (25 %, n=419) lapsista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä ja vajaa viidesosa (18 %, n= 315) ei osannut sanoa kokivatko itseään arvokkaaksi. Lisäksi 16 % (n=282) ei osannut sanoa, arvostivatko heidän läheisensä ja ystävänsä heitä.

LASTEN DIGILAITTEILLA VIETTÄMÄ AIKA

Lapsista 31 % (n=529) vietti yli viisi tuntia päivittäin aikaa sosiaalisessa mediassa (esim. Instagram, Jodel, TikTok, Snapchat), 18 % (n=306) tietokoneella netissä ja 29 % (n=503) muuten digilaitteella.

Kuva 3. Lasten digilaitteilla vietetty aika (n=1719)

Tuloksista käy ilmi, että pojat viettivät netissä keskimäärin enemmän aikaa kuin tytöt. Pojista 49 % (n=154) ja tytöistä 34 % (n=408) arvioi viettävänsä tavallisena päivänä netissä 3–4 tuntia tai 5 tuntia ja enemmän. Tytöistä 16 % (n=195), pojista 20 % (n=61) ja lapsista, jotka määrittivät sukupuolensa muuksi, 28 % (n=14) vietti netissä 5 tuntia tai enemmän. Lapsista, jotka eivät halunneet määritellä sukupuoltaan, 29 % (n=14) vietti netissä päivässä 5 tuntia tai enemmän. **Tytöt puolestaan viettivät poikia selvästi enemmän aikaa**

sosiaalisessa mediassa. Tytöistä 34 % (n=413) arvioi viettävänsä päivittäin 5 tuntia tai enemmän sosiaalisessa mediassa, kun pojista vastaava määrä oli 15 % (n=48). Lisäksi lapsista, jotka määrittivät sukupuolensa muuksi, 31 % (n=16) ja lapsista, jotka eivät halunneet määritellä sukupuoltaan, 39 % (n=23) vietti sosiaalisessa mediassa yli 5 tuntia päivässä.

Yli puolet (65 %, n=1113) lapsista koki, että heidän huoltajansa tietävät, mitä he tekevät netissä tai sosiaalisessa mediassa. Lähes kaikki (92 %, n=1559) olivat myös sitä mieltä, että heidän huoltajansa tietävät kenen kanssa he viettävät ylipääntänsä aikaa. Lisäksi puolet (51 %, n=874) vastasi, että heidän huoltajansa ovat kiinnostuneita siitä, mitä he tekevät netissä tai sosiaalisessa mediassa. Edellisistä tuloksista huolimatta, **vain 37 % (n=627) lapsista vastasi, että heillä on tapana puhua huoltajan kanssa siitä, mitä he tekevät netissä tai sosiaalisessa mediassa.** Yli puolet (58 %, n=982) kuitenkin koki luonnolliseksi puhua huoltajan kanssa siitä, mitä he tekevät netissä tai sosiaalisessa mediassa.

GROOMINGIN RISKIÄ LISÄÄVÄT JA SILTÄ SUOJAAVAT TEKIJÄT

Tytöt ja lapset, jotka eivät halunneet määritellä sukupuoltaan, olivat suuremmassa riskissä joutua groomingin kohteeksi. Sama nousi esiin, jos lapsella oli hoitokontakti mielenterveyteen liittyvissä teemoissa.

Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle (esim. sijaisperheeseen, perhekotiin tai lastensuojelulaitokseen) ei ollut tässä selvityksessä tilastollisesti merkitsevä riskitekijä lapsen grooming-kokemuksille. **Lasten läheiset ystävyyssuhteet ja se, että lapset puhuivat vanhemman kanssa nettikäyttäytymisestään, toimivat suojaavina tekijöinä grooming-kokemuksille.**

3.2 GROOMING LASTEN KUVAAMANA

Lapsista 73 % (n=1274) koki tunnistavansa tekijän, joka pyrkii groomaamaan. Neljäsosa (n=443) ei osannut sanoa, tunnistaisiko tekijää.

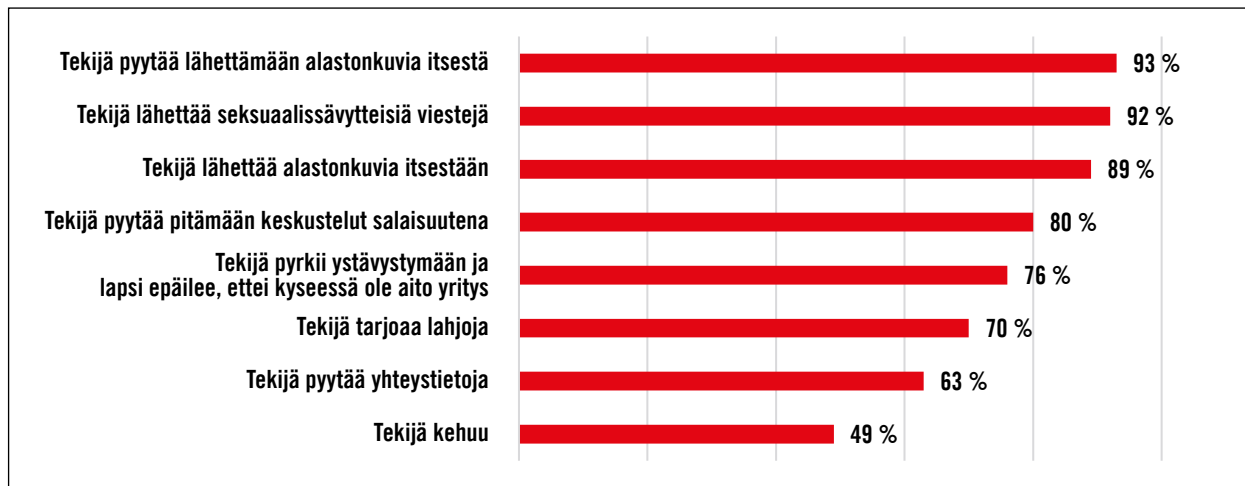
LAPSET TUNNISTAVAT SEKSUAALISSÄVYTTTEISET YHTEYDENOTOT GROOMINGINA

”Mielestäni kaikki nämä voivat liittyä groomingiin, mutta esimerkiksi yhteystietojen kysely ei automaattisesti sitä tarkoita. Eikä myöskään keuhut, keuhun itsekin nettiystäviäni usein. Se riippuu tilanteesta erittäin paljon, automaattisesti kaikki eivät kuitenkaan ole hälyttäviä merkkejä, toki osa on.”

”Tekijä yrittää ylipääntään houkutellessa minua seksuaalisia asioita havitellen.”

Lapsilta kysyttiin, mitkä teot heidän mielestään kuuluvat groomingiin. Vastauksista kävi ilmi, että lapset tunnistavat selvät seksuaalissävyytteiset yhteydenotot groomingiksi, mutta lievemmat muodot eivät ole lapsille yhtä selvästi osa groomingia.

Lähes kaikki lapset pitivät seksuaalissävyytteisten viestien saamista (92 %, n=1605), alastonkuvien pyytämistä (70 %, n=1215) tai niiden saamista tekijältä (89 %, n=1562) groomingina. Tekijän yritys luoda ystävyyssuhde (76 %, n=1327), lahjojen saaminen (70 %, n=1215) ja yhteystietojen pyytäminen (63 %, n=1109) olivat enemmistön mielestä osa grooming-prosessia. Lisäksi 80 % (n=1405) lapsista piti groomingina, mikäli tekijä pyysi salaamaan keskustelut. Avoimissa vastauksissa nousi esille myös tekijän pyrkimys suunnitella tapaamista, vaikka se ei olisikaan lopulta toteutunut.

Kuva 4. Asiat, jotka lasten mielestä ovat osa groomingia (n=1748)

”Tekijä esittää aluksi todella kilttiä ja ystävällistä.”

”Tekijä yrittää puhua kanssani jostain kehonosasta tosi tarkasti vaikkapa venyttelyn varjolla tai kyselee oudon paljon siitä miten venyvä tai vahva minä olen.”

”Tekijä käyttää ”olet kypsä ikäiseksesi” kehuna, tekijä vähättelee mahdollista ikäeroa.”

”Lohdutus ja kuuntelu on yleinen tapa saada luottamus nuoreen.”

”Käyttäytyy viettelevästi.”

”Kuulostaa selvästi erilaiselta kuin väittää esim. kirjoittaa paljon kirjakieltä, ei ymmärrä ns. nuorten lyhenteitä yms.”

”Tekijä suostuttelee tapaamiseen, joka vaikuttaa hämärältä.”

”Näytti pippeliä.”

”Uhkaa levittää tietoja.”

”Manipulaatio, kiristys, lapsen eristäminen perheestään tai ystävistään, jatkuva ja kontrolloiva yhteydenotto.”

KESKUSTELUN VIERAAN HENKILÖN KANSSA NETISSÄ VOI ALOITTA A ”MISTÄ VAAN”

”Aloitan yleensä juttelun koska on mukava tutustua ihmisiin mutta jos ne nyt on niitä ”groomaajia” niin lopetan keskustelun.”

Lapsilta kysyttiin, oliko heillä yleisesti tapana tai kokivatko he luontevaksi aloittaa keskustelun netissä ennestään tuntemattoman henkilön kanssa. Kysymys jakoi lapset tasan: puolet vastasi kysymykseen myöntävästi ja puolet kieltävästi. **Lapset kokivat, että he voivat aloittaa keskustelun vieraan henkilön kanssa ”mistä vaan”**, kuten päivittäisistä asioista, samoista mielenkiinnonkohteista, kuulumisista, ystävydestä, musiikista, peleistä, omista tiedoistaan (ikä, asuinpaikka, nimi, harrastukset), murheista, seksistä ja seksuaalisuudesta. Osa lapsista oli kuitenkin ymmärtänyt kysymyksen koskevan myös heidän oman ikäisiään, mikä kävi ilmi avoimissa vastauksissa. Lisäksi suurin osa lapsista koki keskustelut vieraiden kanssa mielenkiintoisena (58 %, n=482) tai mukavana (72 %, n=600). Lapset olivat myös saaneet keskusteluiden kautta uusia ystäviä (71 %, n=587) tai tukea (38 %, n=314). Lapsista 56 % (n=463) koki keskustelut neutraalina.

”Jos joku vaikuttaa mukavalta nii sen kaa voi periaattees puhua mistä vaan vaikkei tuntiskaan sitä toista.”

”Kiusaaminen, ihastuminen.”

”Monesti vain yhteisistä kiinnostuksenkohteista kuten sarjoista, elokuvista, musiikista jne. tai taiteesta ja sen tekemisestä.”

”Kaikenlaisissa tilanteissa on helpompi puhua netissä kuin kasvotusten.”

”Perus asioista. Olen yrittänyt saada uusia mahdollisia ystäviä netin avulla.”

”Ihan mistä vain salijutuista, peleistä, työjutuista tai vaikka seksistä.”

”Vaikka toisistamme jolloin voimme tutustua koska ei kaikki ihmiset voi olla pedofiilejä.”

Verrattaessa sukupuolten välisiä eroja tytöille (51 %, n=606) oli luontevampaa aloittaa keskustelu vieraan henkilön kanssa kuin pojille (41 %, n=122). Myös lapset, jotka määrittivät sukupuolensa muuksi (51 %, n=26), tai eivät halunneet määritellä sukupuoltaan (56 %, n=41), kokivat tyttöjen tavoin poikia luontevammaksi aloittaa keskustelu netissä vieraan kanssa. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p<.02$).

LAPSET ALOITTAVAT YHTEYDENPIDON, KOSKA HEILLÄ ON TYLSÄÄ JA HE OVAT UTELIAITA

Suurin osa lapsista kertoi heillä olleen tylsää (55 %, n=352) tai olleensa utelias (40 %, n=256), mikä johti yhteydenpidon aloittamiseen. Lapsista 33 % (n=209) ei ymmärtänyt mistä on kyse aloittaessaan yhteydenpidon vieraan henkilön kanssa.

Kuva 5. Syitä sille, että lapset aloittivat yhteydenpidon vieraan henkilön kanssa (n=640)

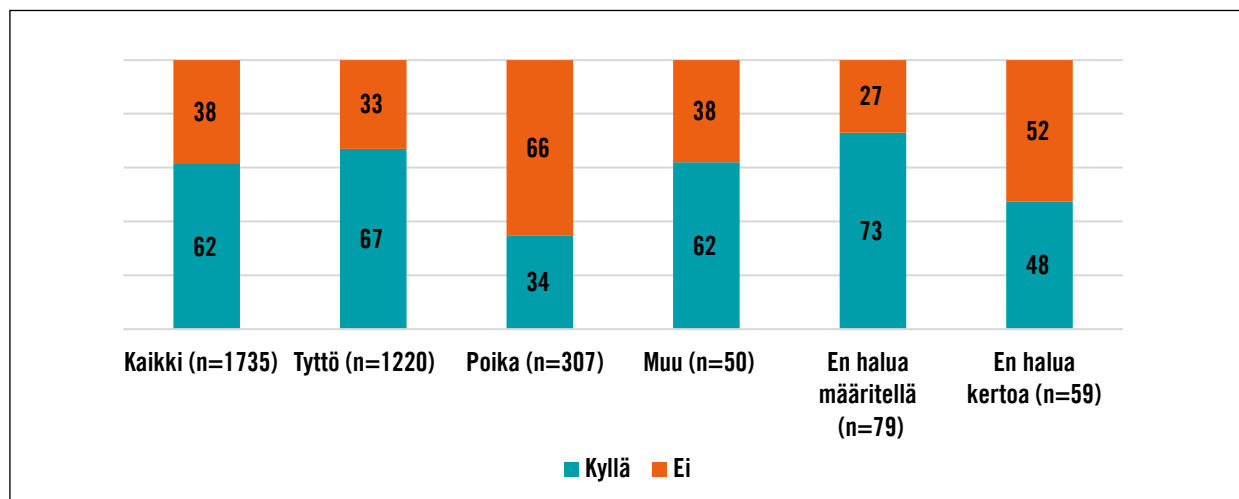
3.3 LASTEN GROOMING-KOKEMUKSET

”Kun tekijä pyytää kuvaa sinusta, alkaa hän yleensä viattoman selfien jälkeen pyytämään seksuaalissävyytteisiä kuvia.”

LAPSILLA HERÄÄ JOSKUS EPÄILYS NETISSÄ YHTEYTTÄ OTTAVAN HENKILÖN TAUSTASTA

”Jos tän tyyppin ikä on epäilyttävä jollai tapaa ja se laittelee outoi viestejä tms. esim jos se ei suostu laittamaan itsestään mitään kunnon kuvaa ni alkaa epäilyttää.”

Lapsista 62 % (n=1069) vastasi heihin olleen netin välityksellä yhteydessä henkilö, jonka he tietävät tai epäilevät olleen aikuinen tai vähintään lasta viisi vuotta vanhempi henkilö. Tyttöihin (67 %, n=822) oli poikia (34 %, n=113) enemmän (p<.001) ollut yhteydessä henkilöitä, joiden he epäilivät olleen heitä vähintään viisi vuotta vanhempia. Eniten yhteydenottoja saivat lapset, jotka eivät halunneet määritellä sukupuoltaan (73 %, n=58). Myös lapset, jotka määrittelivät sukupuolensa muuksi (62 %, n=31), olivat tyttöjen tavoin saaneet poikia enemmän yhteydenottoja itseään vähintään viisi vuotta vanhemmalta henkilöltä netissä.

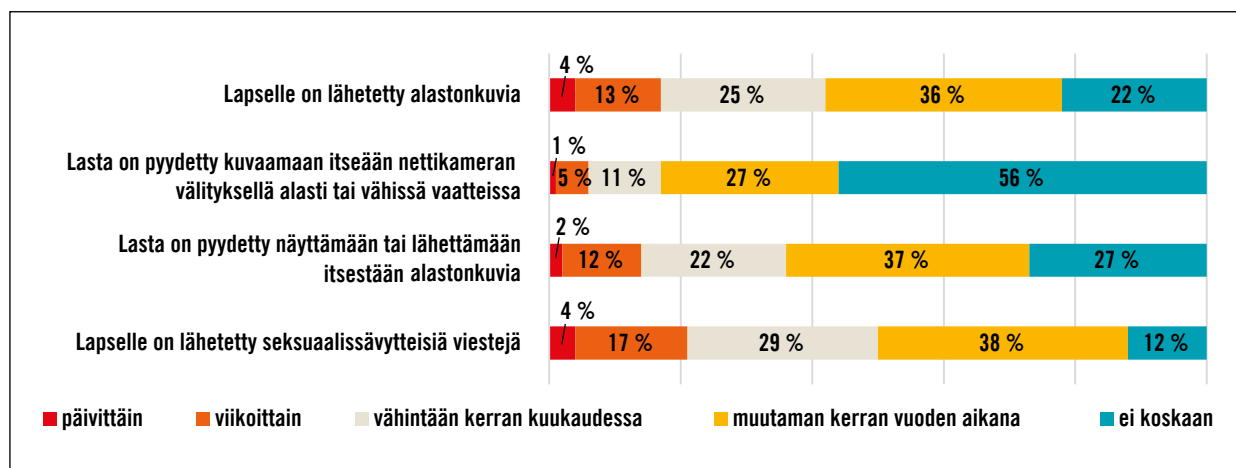

Kuva 6. Lasten kokemien yhteydenottojen määrä netissä aikuisen tai vähintään viisi vuotta vanhemman henkilön taholta sukupuolittain (n=1735)

LAPSET SAAVAT SEKSUAALISSÄVYTTTEISIÄ YHTEYDENOTTOJA PÄIVITTÄIN TAI VIIKOITTAIN

”Kaikille ystävillekin käy näin. Nauretaan asiasta yhdessä.”

Lapsilta kysyttiin, kuinka usein he saivat erilaisia pyyntöjä tai viestejä aikuisilta netissä. Vastausten perusteella lapset saivat netissä eniten seksuaalissävyytteisiä viestejä ja alastonkuvia. **Seksuaalissävyytteisiä viestejä sai viikoittain 17 % (n=190) lapsista ja 29 % (n=320) vähintään kerran kuukaudessa. Lapsista 13 % (n=142) sai tekijöiltä alastonkuvia viikoittain ja 25 % (n=282) vähintään kerran kuukaudessa.** Harvinaisinta oli, että lapsia pyydettiin esiintymään alasti tai vähissä vaatteissa webkameran välityksellä.

Kuva 7. Lasten saamat viestit ja pyynnöt sekä niiden yleisyys (n=1107)

Tytöistä viidesosa (n=170) sai seksuaalissävyytteisiä viestejä viikoittain. Enemmistö (36 %, n=301) tytöistä sai seksuaalissävyytteisiä viestejä muutaman kerran vuodessa. Vain kahdeksan prosenttia (n=64) tytöistä vastasi, ettei ollut koskaan saanut seksuaalissävyytteisiä viestejä netissä. **Pojista 39 % (n=51) ei ollut koskaan saanut seksuaalissävyytteisiä viestejä.** Muutamia viestejä vuoden aikana kertoi saaneensa 37 % (n=48) pojista.

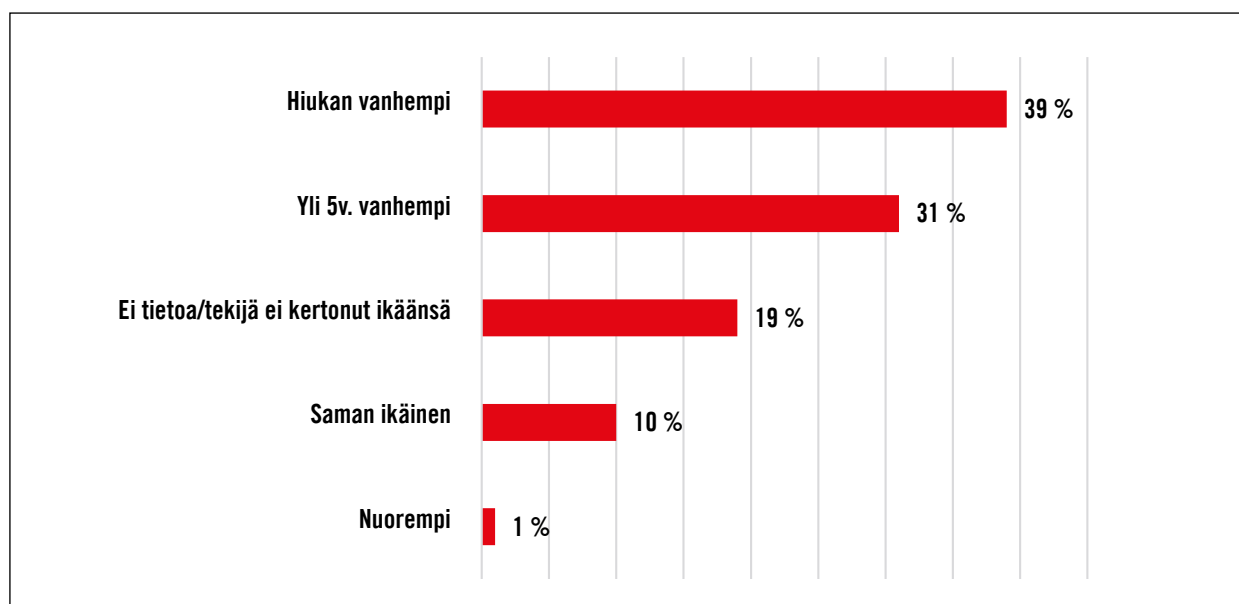
Enemmistö tytöistä (38 %, n=315) vastasi saaneensa pyyntöjä lähettää itsestään alastonkuvia muutaman kerran vuodessa ja reilu neljäsosa (26 %, n=215) vähintään kerran kuukaudessa. Vajaa viidesosa (19 %, n=156) tytöistä puolestaan ei ollut koskaan saanut pyyntöjä lähettää alastonkuvia itsestään. Pojat saivat tyttöjä vähemmän näitä pyyntöjä. **Pojista 69 % (n=90) vastasi, etteivät he olleet koskaan saaneet pyyntöjä lähettää itsestään alastonkuvia.** Neljäsosa pojista (n=33) sai pyyntöjä muutaman kerran vuodessa.

Tytöt saivat poikia useammin aikuiselta tai itseään viisi vuotta vanhemmalta henkilöltä alastonkuvia. Vajaa kolmannes tytöistä (28 %, n=236) sai alastonkuvia vähintään kerran kuukaudessa ja 15 % (n=126) viikoittain. Pojista puolestaan enemmistö (32 %, n=41) sai tekijältä alastonkuvia muutaman kerran vuodessa ja 12 % (n=15) vähintään kerran kuukaudessa. Pojista vain 4 %, (n=5) sai alastonkuvia viikoittain. Kaikki sukupuolten väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p < .001$).

Lasten, jotka määrittivät sukupuolensa muuksi tai eivät halunneet määritellä sukupuoltaan, kohdalla otos jäi pieneksi. Tuloksia tarkasteltaessa näyttäisi siltä, että seksuaalissävyytteisten viestien vastaanottaminen oli näiden ryhmien kohdalla poikia yleisempää, mutta tyttöjä harvinaisempaa. Alastonkuvien pyytäminen tai niiden vastaanottaminen näyttäisi olevan kaikista harvinaisinta niiden lasten kohdalla, jotka luokittelevat sukupuolensa muuksi.

LAPSET KERTO VAT YLEISIMMIN TEKIJÄLLE OMAN IKÄNSÄ – TEKIJÄT KERTO VAT OLEVANSA LASTA VANHEMPIA

Suurin osa (66 %, n=654) lapsista kertoi tekijälle todellisen ikänsä. Viidesosa (n=201) lapsista ei kertonut ikänsä tekijälle. Lasten mukaan tekijöistä enemmistö (39 %, n=384) kertoi olevansa hiukan vanhempi kuin lapsi tai lasta yli viisi vuotta vanhempi (32 %, n=308). Vajaa viidenosa (19 %, n=182) lapsista ei tiennyt tekijän ikää.

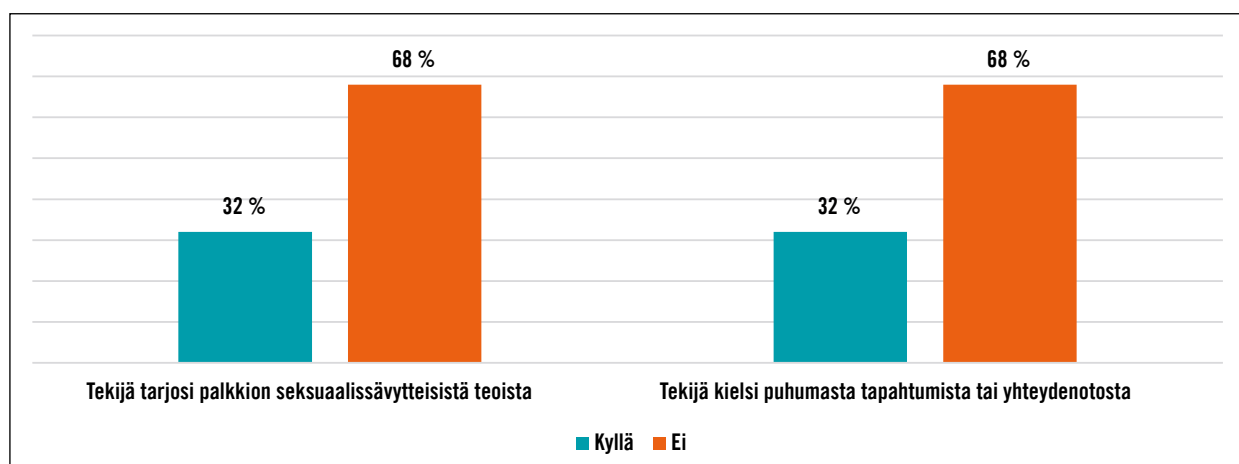

Kuva 8. Ikä, jonka tekijä kertoi lapselle (n=975)

LAPSET SAAVAT TEKIJÖILTÄ RAHAA JA ALKOHOLIA – TEKIJÄT HALUAVAT LAPSILTA VASTAPALKKIOKSI SEKSIÄ JA ALASTONKUVIA

”Joku halusi minut sugarbabykseen, ja yritti painostaa asiaa vaikka sanoin ei. Lähetti myös ilmeisesti pankkikortin tietonsa, ja lupasi myös lähettää minulle rahaa seksuaalisia kuvia ja videoita vastaan.”

Suurimmalle osalle (68 %, n=724) lapsista ei oltu tarjottu palkkiota vastineeksi seksuaalisista teoista. **Hieman alle kolmasosalle (32 %, n=347) lapsista palkkiota tarjottiin.** Lasten avoimista vastauksista kävi ilmi, että heille oli lähetetty kuvia rahasta, tupakasta ja alkoholista, joita he tulisivat saamaan palkkioksi seksuaalisista teoista. Lisäksi lapsista 32 % (n=346) kertoi, että tekijä oli kieltänyt heitä puhumasta tapahtumista tai yhteydenotosta. Tarkasteltaessa sukupuolten välisiä eroja käy ilmi, että tytöille (38 %, n=308) ja lapsille, jotka eivät halunneet määritellä sukupuoltaan (31 %, n=18), oli tarjottu muita useammin palkkiota vastineeksi seksuaalisista teoista. Pojista 95 % (n=115) kertoi, ettei heille ollut tarjottu palkkiota. Tytöillä (36 %, n=291) ja lapsilla, jotka määrittivät sukupuolensa muuksi (22 %, n=7) tai eivät halunneet määritellä sukupuoltaan (32 %, n=19) oli eniten kokemuksia siitä, että yhteydenotoista ja viesteistä oli kielletty puhumasta, kun taas pojilla näitä kokemuksia oli vähän (10 %, n=10). Kaikki sukupuolten väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p<.001$).

Kuva 9. Lasten kokemukset tekojen vastikkeellisuudesta ja kertomisen kieltämisestä (n=1065)

”Tekijä tarjoutui tilaamaan vaatteita jotka sain itse valita (hän sanoi vaatteista että ”tilaan kunhan ne on sitte seksikkäitä”) ja hän halusi että laittaisin itsestäni sitten vaatteiden saavuttua kuvat ne päällä.”

”Voisi viedä minut syömään ja elokuvaan ja ostaa kaulakorun.”

”Tekijä tietenkin halusi vastapalkkioksi kuvia minusta itsestäni ilman vaatteita/ ”herukuvia” eli vähäpukeisia/houkuttelevia kuvia.”

”Kuvia tai ns. peli jos teen mitä he pyytävät saan pyytää heiltä jotain.”

”Että toimin ja eläisin niinkuin hän sanoo, pukisin mitä hän sanoo, söisin mitä hän sanoo.”

”200 euroa kuvasta.”

”Näytti tuhansien eurojen edestä setelinippua ja halusi että tulen hänen luo varmaan, että voitaisiin harrastaa seksiä.”

3.4 GROOMINGIN VAIKUTUS LAPSEEN

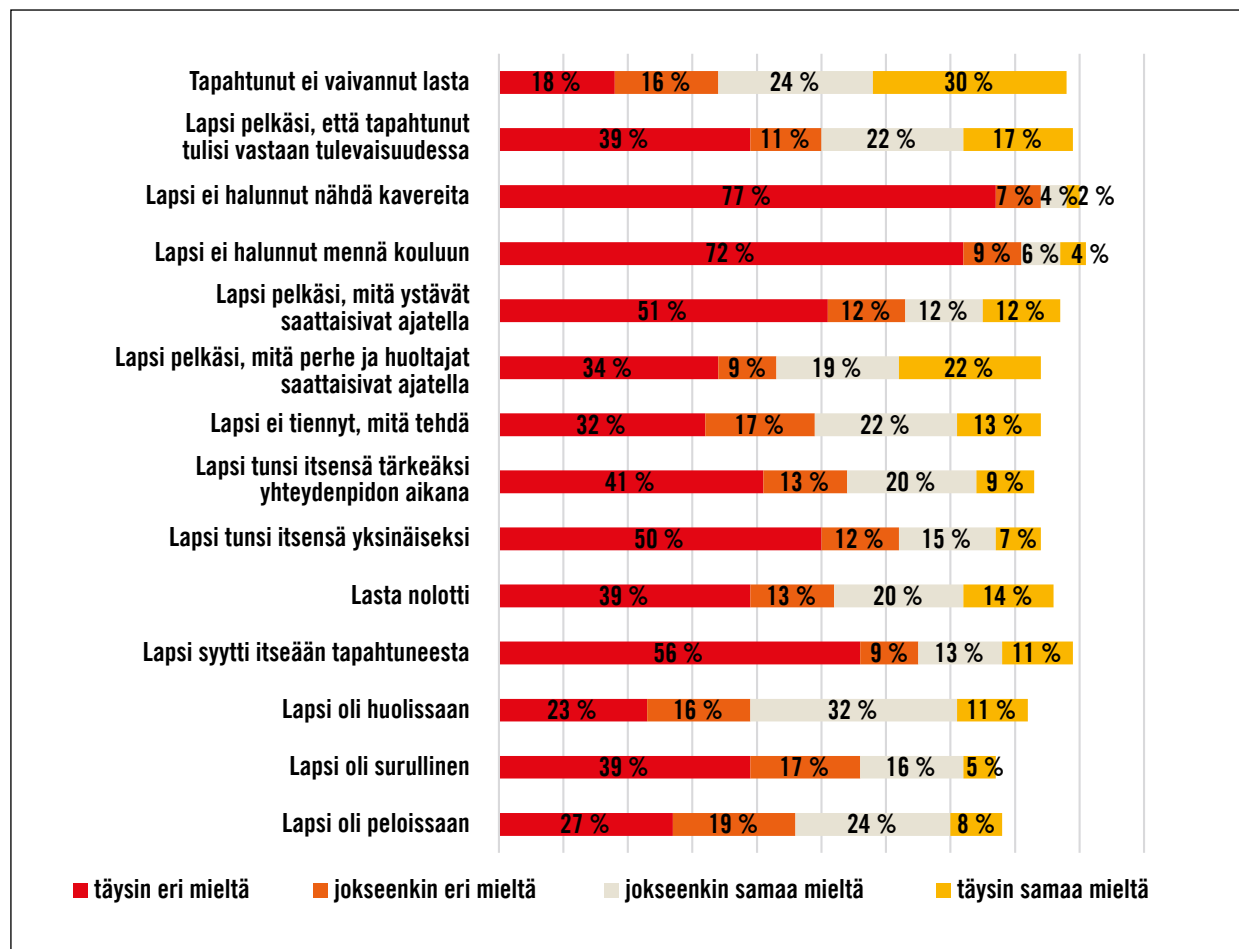
GROOMING-KOKEMUKSET AIHEUTTAVAT OSALLE LAPSISTA ALAKULOISUUTTA JA AHDISTUNEISUUTTA

Suurin osa (72 %, n=570) lapsista koki, ettei groomingista seurannut mitään erityistä. Joillekin lapsista grooming aiheutti ahdistuneisuutta (27 %, n=218), alakuloisuutta tai masennusta (20 %, n=161) ja osa ajatteli itsestään negatiivisemmin (22 %, n=177). Lapsista vajaa viidesosa (18 %, n= 143) pelkäsi, että jotain kauheaa tapahtuisi. Lapsista 5 % (n=40) koki, että heitä oli syytetty tapahtuneesta.

GROOMING-TILANTEEN VAIKUTUKSIA LAPSEEN	n	Prosentti
Lapsi sai tukea muilta ihmisiltä	181	23 %
Lapsi sai apua koulusta	19	2 %
Lapsen kaverit eivät enää puhuneet hänelle	19	2 %
Ihmiset nimittelivät lasta ilkeillä/seksuaalissävyyteisillä nimillä	35	4 %
Ihmiset puhuivat lapsesta pahaa selän takana	51	6 %
Ihmiset sanoivat, että tapahtunut oli lapsen omaa syytä	40	5 %
Ihmiset uhkailivat lasta	18	2 %
Lapsi mennyt enää nettiin	24	3 %
Lapsi ei mennyt enää kouluun	10	1 %
Lapsi ei nähnyt enää kavereitaan	22	3 %
Mitään erityistä ei tapahtunut	570	72 %
Lasta pelotti, että jotain kauheaa tapahtuisi	143	18 %
Lapsi oli hermostunut, ahdistunut ja kireä	218	27 %
Lapsi oli alakuloinen, masentunut tai tunsivat levottomuutta	161	20 %
Lapsi ajattelee itsestään nyt negatiivisemmin	177	22 %

Taulukko 1. Groomingin-tilanteen vaikutuksia lapseen (n=796)

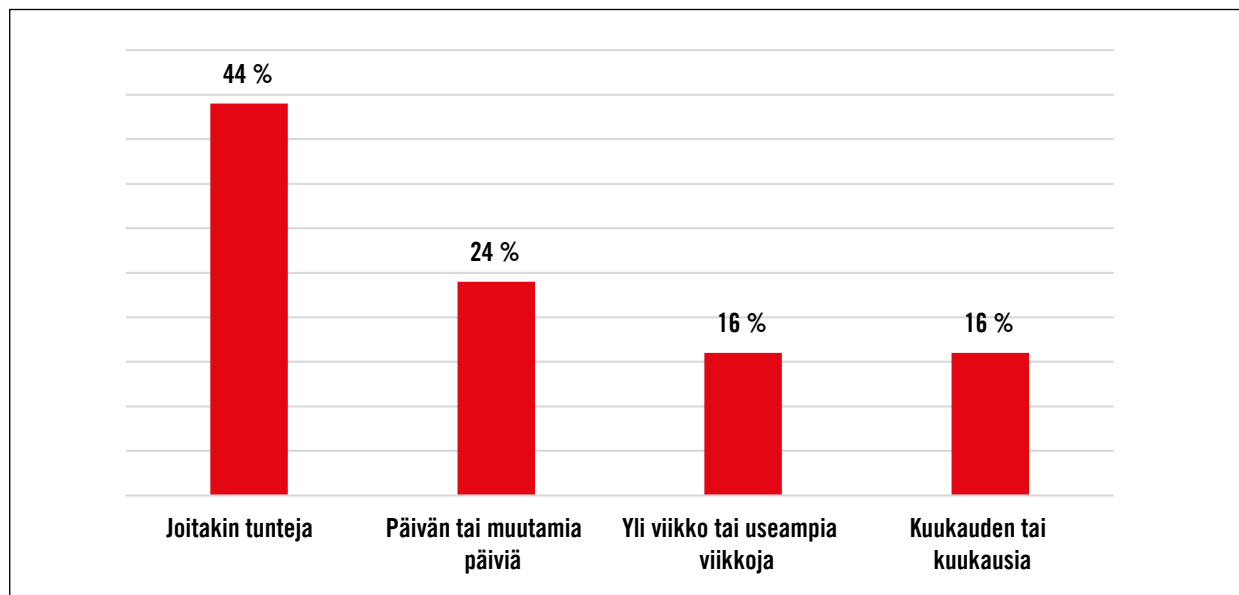
Yli kolmasosa (34 %, n=310) lapsista vastasi olevansa jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että heitä nolotti tapahtunut. Neljäsosa (24 %, n=235) lapsista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että he syyttivät itseään tapahtuneesta. Lisäksi 35 % (n=334) lapsista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että he kokivat avuttomuutta grooming-tilanteessa.

Kuva 10. Lasten tuntemuksia grooming-tilanteesta (n=999)

3.5 NETISSÄ TAPAHTUNEEN YHTEYDENPIDON KESTO

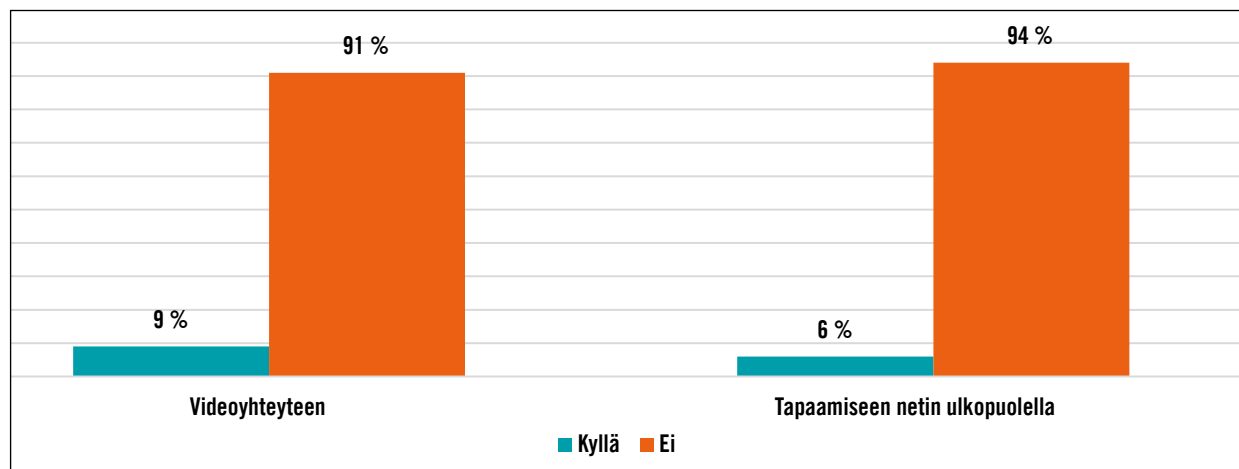
Yleisesti voidaan todeta, että **netissä alkaneet yhteydennotot olivat suurilta osin (44%, n=445) lyhyitä** joitakin tunteja kestäviä.

Kuva 11. Netissä alkaneen yhteydenpidon kesto (n=1013)

NETISSÄ ALKANEET YHTEYDENNOTOT JOHTAVAT HARVOIN TAPAAMISEEN NETIN ULKOPUOLELLA

Vain harva netissä alkaneista yhteydenotoista johti videoyhteyteen (9 %, n=95) tai tapaamiseen netin ulkopuolella (6 %, n=67). Tytöistä 6 % (n=52), pojista 3 % (n=4), lapsista, jotka määrittivät sukupuolensa muuksi, 3 % (n=1) ja lapsista, jotka eivät halunneet määritellä sukupuoltaan, 9 % (n=5) tapasi tekijän netin ulkopuolella. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p<.05$). Lisäksi tytöistä 9 % (n=75), pojista 3 % (n=3), lapsista, jotka määrittivät sukupuolensa muuksi, 12 % (n=4) ja lapsista, jotka eivät halunneet määritellä sukupuoltaan, 14 % (n=8) aloitti videoyhteyden tekijän kanssa osana yhteydenpitoa netissä. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p=.05$).

Kuva 12. Nettitapaamisen muuttuminen videoyhteydeksi tai tapaamiseksi netin ulkopuolella (n=1059)

3.6 LASTEN KOKEMUKSIA TEKIJÖISTÄ

LAPSET KOKIVAT TEKIJÄNYSTÄVÄLLISENÄ, VAIKKA KESKUSTELUN SÄVY OLII ALUSTA LÄHTIEN SEKSUAALISSÄVYTTEINEN

”He ovat käyttäytyneet mukavasti ja kehuneet kuinka kanssani on mukava keskustella, koska olen ikäistäni fiksumpi ja aikuisen tasolla keskustelutaidoissa. Suurin osa on mennyt suoraan asiaan.”

Lapsilta kysyttiin, miten he kuvaisivat tekijöitä, jotka ottivat heihin yhteyttä netissä. Lapsille annettiin 14 vaihtoehtoa, joista he saivat valita useamman vaihtoehdon. Vajaa puolet (45 %, n=451) lapsista koki tekijän ystävällisenä. Lähes yhtä moni (44 %, n=420) koki tekijän uhkaavana ja 39 % (n=372) pelottavana. **Suurin osa lapsista (70 %, n=698) kertoi, että tekijä oli lähettänyt itsestään kuvia ja että keskustelu oli alusta alkaen ollut seksuaalissävytteistä (66 %, n=657).** Puolet lapsista (53 %, n=523) kertoi, ettei tekijä kertonut itsestään mitään.

Kuva 13. Lasten kuvauksia tekijästä ja tekijän toiminnasta (n=994)

Lasten avoimista vastauksista kävi ilmi, että tekijä koettiin moninaisesti: neutraalina, ärsyttävänä, ahdistavana ja outona henkilönä. Lapset kokivat myös itse hallitsevansa tilannetta ja heillä olevan kykyä estää tekijä. Joukosta löytyi lapsia, jotka olivat mahdollisesti kiintyneet tekijään, eivätkä olleet halustaan huolimatta voineet irtautua tilanteesta. Lapset olivat myös saattaneet vasta jälkeenpäin huomata kyseessä olevan groomingin.

”Ei ihan ystävänä, tuttuna. Tuntui että oli pakko olla häneen yhteydessä vaikka en halunnut, ja ajoittain en hänestä edes pitänyt.”

”Epäluotettava riippuen henkilöstä, jotkut olivat painostavampia ja toiset ymmärtäväisiä.”

”Seksuaalisia asioita kaipaavana ja himoitsevana sekä sääliävinä ja oksettavina.”

”Minusta tuntui, että olin hänelle spesiaali.”

”Ikäänlaisena isäfiguurina. Sellaista ei ollut ennen elämässäni.”

”Henkilönä, joka tekee mitä vain tavatakseni minut, omalla tavalla myös ystävänä sillä hän kehui paljon ja oli ystävällinen.”

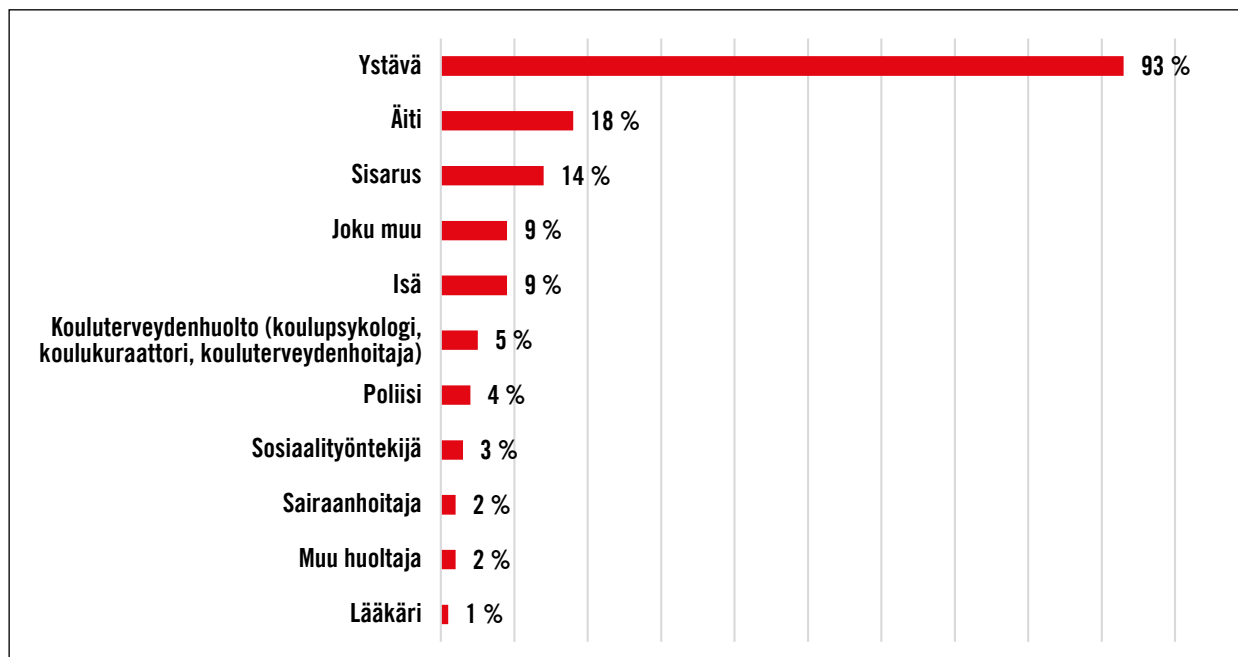
”Halusin uskoa, että hän vilpittömästi halusi tutustua.”

”Koin hänet tavallaan ystävänä, mutta mietin koko sen puolisen tunnin ajan hänen jättämistään.”

3.7 GROOMING-KOKEMUKSISTA KERTOMINEN

SUURIN OSA LAPSISTA KERTOO GROOMING-KOKEMUKSISTAAN YSTÄVÄLLE

Yli puolet vastaajista (67 %, n=662) kertoi grooming-kokemuksistaan jollekin. Kolmasosa (33 %, n=333) lapsista ei kertonut asiasta kenellekään. **Valtaosa (93 %, 617) heistä, jotka kertoivat kokemuksistaan, kertoivat ystävälle.** Avoimista vastauksista kävi ilmi, että moni lapsista kertoi poika- tai tyttöystävälleen. Sukupuolten välillä ei ollut eroja siinä, kertoivatko lapset grooming-kokemuksistaan jollekin ($p>.05$).

Kuva 14. Henkilö, jolle lapsi kertoi grooming-kokemuksistaan (n=665)

Lapsilta kysyttiin myös, miten he mieluiten kertoisivat grooming-kokemuksistaan. **Lapset kertoisivat grooming-kokemuksistaan mieluiten kasvotusten (63 %, n=615) tai viestillä (40 %, n=387) ystävälle ja nimettömästi netissä (49 %, n=471).** Lapsista 14 % (n=133) kertoisi mielellään asiasta huoltajalle kasvotusten.

LAPSEN KERTOESSA GROOMINGISTA HÄNTÄ KUUNNELLAAN – LAPSET KOKEVAT KUITENKIN SYLLISTÄMISTÄ EIKÄ ASIA ETENE VIRANOMAISILLE

Suurin osa lapsista koki, että hänen kertoessaan groomingista kuuliija oli kuunnellut (72 %, n=456) ja ymmärtänyt häntä (70 %, n=445). Noin kolmasosa (29 %, n=183) lapsista koki kuulijan reaktion lohduttavana. Osa lapsista koki kuulijan syyllistäneen häntä tapahtuneesta (2 %, n=15), osaa lapsista ei uskottu (3 %, n=16) ja osassa tilanteista (4 %, n=24) kuuliija suuttui lapselle. **Vähäiseksi jäivät myös ne tilanteet, joissa kuuliija teki ilmoituksen poliisille tai lastensuojeluun (4 %, n=28).**

Lapsilta kysyttiin, ilmoittaisivatko he tai olivatko he ilmoittaneet jollekin, jos olivat kuulleet kaveriin kohdistuneen groomingia. Yli puolet lapsista (57 %, n=617) vastasi, etteivät he olleet ilmoittaneet tai etteivät he ilmoittaisi asiasta eteenpäin. Tämä on huolestuttavaa, kun vertaa siihen, että **65 % (n=1111) lapsista oli nähnyt, että ystävälle tai toiselle henkilölle oli lähetetty netissä asiattomia, seksuaalissävytteisiä viestejä tai ystävään oli kohdistunut groomingia.**

Yli puolet (67 %, n=1160) lapsista koki, että he olivat saaneet riittävästi tietoa groomingista. Suurin osa lapsista oli saanut tietoa koulusta (50 %, n=822) tai netistä (52 %, n=860). Vajaa kolmannes (28 %, n=462) oli saanut groomingista tietoa huoltajilta ja 33 % (n=546) ystäviltä.

YSTÄVÄLLE KERROTAAN NOPEASTI, AIKUISELLE PITKÄN AJAN PÄÄSTÄ – JOS KOSKAAN

”Vanhemmilleni kuukausia tapahtuman jälkeen, ystäväilleni heti.”

Lapsia pyydettiin vastaamaan avoimeen kysymykseen siitä, milloin he olivat kertoneet grooming-kokemuksistaan jollekin. Moni vastasi kertoneensa heti tai, kun yhteydenpito päättyi. Toisinaan kertomiseen oli mennyt jopa puoli vuotta tai useampi vuosi. Kertomista oli saattanut myös viivästyttää se, että he eivät olleet heti ymmärtäneet kyseessä olevan grooming-tilanne. Yksittäiset lapset vastasivat myös, etteivät olleet vielä kukaan kertoneet kokemuksistaan.

”Kerran kerroin melkein heti tapahtuman jälkeen. Muista kerroista viikkoja, kuukausia ja joistain jopa vuosia myöhemmin.”

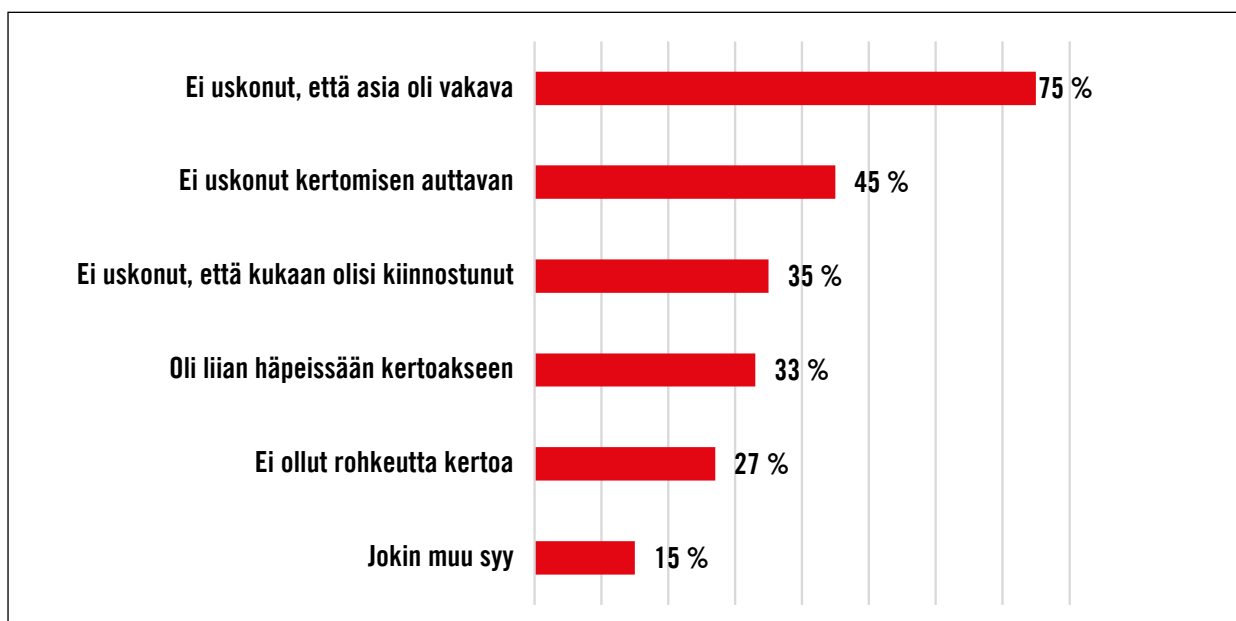
”Uskalsin kertoa asiasta, kun olin kuullut, että monet muut nuoret kokevat kyseisen henkilön takia samaa kuin minä, joten sain siitä rohkeuden avata suuni. Kestin kyseisen ihmisen puheita ja tekoja noin 1-2 vuotta.”

”Kun kuvia oli jo vaihdettu, mutta aina ennen tapaamista.”

”Joskus kun puhuttii yleisesti netin vaaroista. Aika paljon myöhemmin sen tapahtuman jälkeen.”

”Parille kaverille muutaman päivän sisällä ja terveystarkastuksessa vasta 1,5 vuotta myöhemmin.”

Lapsilta kysyttiin myös, miksi he eivät olleet kertoneet grooming-kokemuksistaan. Suurin osa (75 %, n=244) lapsista ei uskonut, että kyseessä oli vakava asia. Lapsista 45 % jätti kertomatta groomingista, koska ei uskonut kertomisen auttavan häntä ja 33 % (n=109) vastasi olleensa liian häpeissään kertoakseen.

Kuva 15. Lasten syyt olla kertomatta grooming-kokemuksestaan (n=327)

LAPSET TARVITSEVAT AIKUISEN APUA PUHEEKSI OTTAMISEEN

”Siinä vaiheessa kun vanhemmat ottivat puheeksi huomattuaan tekijän viestin.”

”Siinä vaiheessa kun ihmiset huomasivat että minua vaivaa jokin.”

Lapset saivat avoimesti vastata, mikä oli saanut heidät kertomaan grooming-kokemuksistaan. **Vastauksissa nousi esille kysymisen tärkeys:** se, että aikuinen tai viranomainen (esim. terveydenhoitaja) oli ottanut asian puheeksi tai kysynyt asiasta.

”Tuli terkkarin kanssa puheeksi, kun oli tarkastus ja kaverin kanssa jutellaan muutenkin kaikista asioista.”

Yleisin syy kertomiselle oli, että lapset puhuivat groomingista ystävien kesken ja se oli hyvin yleistä. Grooming-kokemuksista puhuminen ystävälle oli helppoa.

”Ei pidetä tällaista asiaa tabuna ystävien kesken. Kaikille naispuolisille ystäville käynyt samaa.”

Myös ahdistuksen tunne, kokemus siitä, että oli asian kanssa yksin, tuen tarve tai ärtymys tekijää kohtaan, olivat saaneet lapset kertomaan kokemuksistaan. Yksittäisissä vastauksissa nousi esiin vakavampi ahdistuneisuus, itsemurha-ajatukset ja toive saada hoitoa traumakokemuksiin, jotka olivat johtaneet siihen, että lapsi oli kertonut groomingista. Yhtenä syynä kertomiselle nousi myös pelko kuvien leviämisestä tai tekijän esittämät uhkaukset.

Lämmin ja keskusteleva suhde vanhempien kanssa oli auttanut kertomaan grooming-kokemuksista. Myös kaverin kanssa tehdyt sopimukset aikuiselle tai viranomaiselle kertomisesta olivat auttaneet lapsia kertomaan kokemuksistaan eteenpäin. Kertominen oli helpottanut oloa.

”En kestänyt asiaa enää yksin oli pakko sanoa asia jollekin ja nämä henkilöt tuntui turvallisilta.”

”Olin pitänyt asiaa liian kauan sisällä, joten päätin että oli aika kertoa jollekin.”

”En halunnut pohtia tapahtunutta yksin, halusin varmistuksen toiselta ihmiseltä että tekijä ei tehnyt oikein.”

”Yleensä kerron tällaiset asiat vanhemmille. Heidän kuuluu tietää.”

”Koska minun alaston kuvat levisi eri paikkakuntiin.”

*”Tehtiin kaverin kaa sopimus, et jos se kertoo sen ongelmista terkkarille ni mäki kerron.
Kumpikaan ei uskaltanu yksin hakee apua.”*

”Ensimmäisellä kerralla asia ahdisti, koska olin niin nuori etten tajunnut kunnolla mistä oli kyse. sen jälkeen aloin puhumaan kokemuksistani avoimesti ja jaoimme kokemuksiamme kavereiden ja sisaruksen kanssa.”

”Koska toi on niin normaalia valitettavasti nykyään, että tollaset jaetaan kavereiden kanssa eikä se tunnu oudolta koska kaikki niitä saa nykyään yök.”

”Että saisin tukea traumaan ja, joku jolle voisi jakaa kokemustaan.”

”Pelkäsin hyvin paljon joten kerroin mutta epäröin sitä hyvin paljon.”

3.8 YHTEYDENPIDON LOPETTAMINEN TEKIJÄN KANSSA

SUURIN OSA LAPSISTA LOPETTAÄ YHTEYDEN TEKIJÄÄN KESKUSTELUN MUUTUTTUA SEKSUAALISSÄVYTTTEISEKSI

Lapsilta kysyttiin, milloin he lopettivat yhteydenpidon tekijän kanssa. Suurin osa lapsista vastasi itse estäneensä tekijän. **Avoimista vastauksista kävi ilmi, että lapset olivat yleisimmin lopettaneet yhteydenpidon, kun suhde muuttui seksuaalissävyytteiseksi tai tekijä lähetti itsestään alastonkuvia.** Osa kuvasi, kuinka suhde jatkui edelleen, vaikka välillä oli jaksoja, ettei tekijästä kuulunut mitään. Eräs vastaajista totesi, ettei kaikista uhkaavin suhde ehkä koskaan lopu.

”Kun hän alkoi pyytelemään kuvia ja kyselemään seksuaalisista kokemuksistani, en jaksanut sitä kauaa. Päätin, että parempi vain lopettaa sellainen ”ystävyyssuhde”.”

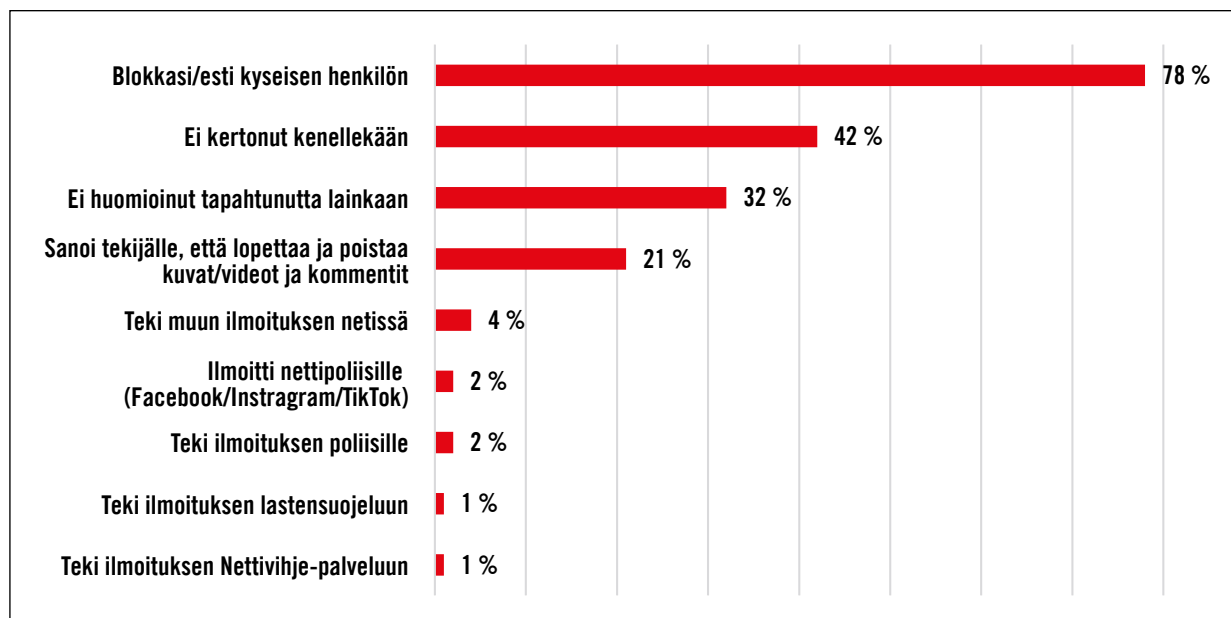
”Mua alko ahdistaa liikaa, ja keräsin rohkeutta ja estin ne.”

”Olen melko nopeasti tajunnut millaisesta tekijästä on kyse ja olen estänyt hänet. Olen kokenut tilanteen uhkaavana.”

LAPSET USKOVAT KYKYIHINSÄ ESTÄÄ TEKIJÄ JA PÄÄTTÄÄ SUHDE SEKÄ YHTEYDENPITO

”Hetken leikkinä, jonka tiesin blokkaavani nopeasti.”

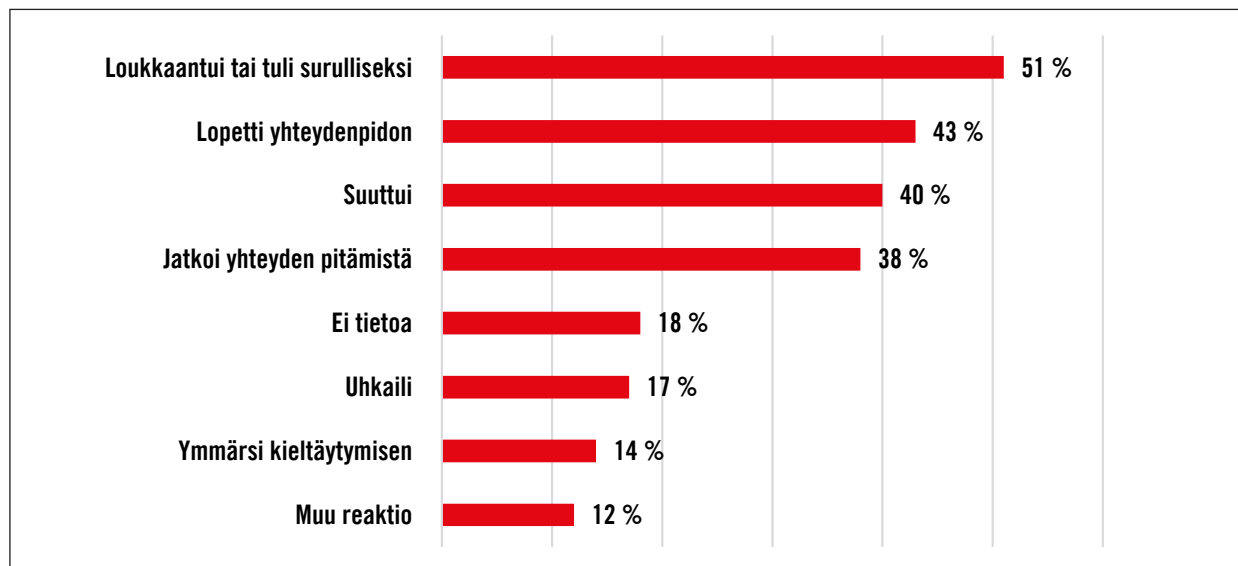
Lapsilta kysyttiin, miten he toimivat, kun joutuivat groomingin kohteeksi. Lapsi sai valita useampia vaihtoehtoja omalle toiminnalleen grooming-tilanteessa. Suurin osa (78 %, n=762) lapsista kertoi estäneensä tekijän jouduttuaan groomingin kohteeksi. Viidesosa (21 %, n=202) kertoi käskeneensä tekijää lopettamaan yhteydenpidon ja poistamaan kuvat, videot tai kommentit. **Moni lapsi jatkoi arkeaan normaalisti kuin mitään ei olisi tapahtunut** (32 %, n=314).

Kuva 16. Lapsen toiminta grooming-tilanteessa (n=977)

TEKIJÄ LOUKKAANTUU JA TULEE SURULLISEKSI LAPSEN LOPETTAESSA YHTEYDENPIDON

Puolet lapsista (51 %, n=498) koki tekijän loukkaantuneen tai tulleen surulliseksi lapsen kieltäytyessä yhteydenotosta tai pyynnöstä. Lapsista 40 % (n=393) kertoi tekijän suuttuneen ja 38 % (n=379) kertoi tekijän edelleen jatkaneen yhteydenpitoa, eikä siten kunnioittaneen lapsen pyyntöä. Alle viidesosa lapsista (17 %, n=163) kertoi tekijän uhkailleen häntä.

Kuva 17. Tekijän reaktiot, kun lapsi lopetti yhteydenpidon (n=986)

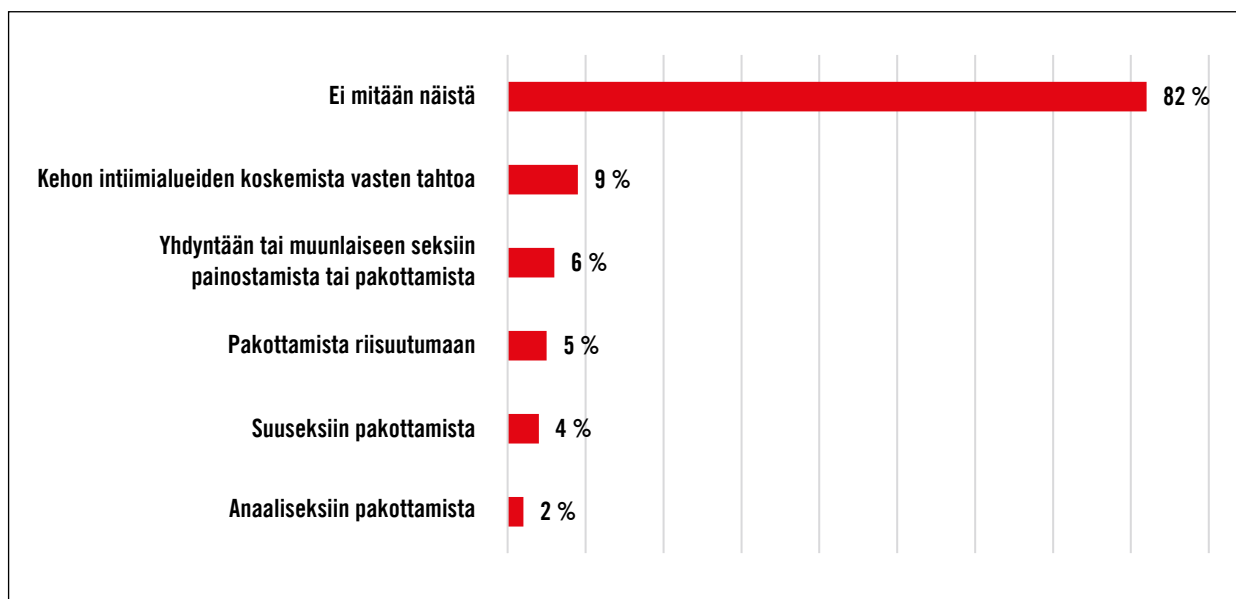
3.9 LASTEN KOKEMUKSET SEKSUAALIVÄKIVALLASTA NETIN ULKOPUOLELLA

Lapsilta kysyttiin, olivatko he kokeneet seksuaaliväkivaltaa netin ulkopuolella viimeksi kuluneen vuoden (12 kk) aikana. Heitä ohjeistettiin vastaamaan vain, mikäli tekijä oli ollut aikuinen tai lasta vähintään viisi vuotta vanhempi. Tuloksia tarkastellaan erikseen eri seksuaaliväkivallan tekemuotojen mukaan.

Lapsista 82 % (n=1186) vastasi, etteivät he olleet kokeneet seksuaaliväkivaltaa netin ulkopuolella. Lapsista 5 % (n=76) oli kokenut pakottamista riisuutumaan. Näitä kokemuksia oli tytöistä 6 %:lla (n=62), pojista 2 %:lla (n=4), muu-sukupuolen edustajilla 5 %:lla (n=2) sekä 6 %:lla (n=4) vastaajista, jotka eivät halunneet määritellä sukupuoltaan. Erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä ($p>.05$).

Lapsista 9 % (n=124) oli kokenut kehon intiimialueiden koskemista vasten tahtiaan. Näitä kokemuksia oli tytöistä 10 %:lla (n=107), pojista 1 %:lla (n=3), muu-sukupuolen edustajista 5 %:lla (n=2) ja vastaajista, jotka eivät halua määritellä sukupuoltaan, 11 %:lla (n=7). Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p<.001$).

Lapsista 6 % (n=86) oli kokenut yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista kuluneen vuoden aikana. Tytöistä kokemuksia oli 7 %:lla (n=74), pojista 2 %:lla (n=4) ja vastaajista, jotka eivät halua määritellä sukupuoltaan, 6 %:lla (n=4). Lapset, jotka määrittivät sukupuolensa muuksi, ei ollut seksiin painostamisen tai pakottamisen kokemuksia. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p<.001$). **Lapsista 2 % (n=30) oli kokenut anaaliseksiin pakottamista.** Tytöistä kokemuksia oli 2 %:lla (n=20), pojista 1 %:lla (n=3), muu-sukupuolen edustajilla ei ollenkaan sekä vastaajista, jotka eivät halua määritellä sukupuoltaan, 6 %:lla (n=4). Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ($p<.03$). **Lapsista 4 % (n=56) oli kokenut suuseksiin pakottamista.** Tytöistä kokemuksia oli 4 %:lla (n=45), pojista 1 %:lla (n=2), muu-sukupuolen edustajista 5 %:lla (n=2) sekä vastaajista, jotka eivät halua määritellä sukupuoltaan, 5 %:lla (n=3). Erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä ($p>.05$).

Kuva 18. Lasten seksuaaliväkivallan kokemukset netin ulkopuolella (n=1456)

Lasten viesti aikuisille: groomingista pitää puhua avoimesti ja nuoremmille lapsille

Avoimissa vastauksissa kyselyn toteuttaminen sai lapsilta paljon kiitosta. Lapset totesivat, että selvityksen kautta saataisiin netin vaarat ja epäkohdat selvemmäksi kaikille. Kysely oli koettu myös opettavaisena. Lapset toivoivat, että netin vaaroista puhuttaisiin avoimemmin mm. koulussa ja he toivoivat, että tietoa annettaisiin, sillä lapset eivät sitä välttämättä uskalla pyytää. Lisäksi lapset toivat esille, että groomingista puhutaan liian myöhään. Moni oli vasta myöhemmällä iällä ymmärtänyt kokeneensa groomingia nuorempana. Heidän mukaansa lasten kanssa työskentelevät sekä lasten huoltajat eivät ymmärrä, miten suuri ongelma grooming on. Vastauksista kävi myös ilmi, etteivät lapset tiedä, minne ilmoittaa kokemuksistaan, ja he toivoivat selkeitä ohjeita ilmoittamisesta netissä. Lisäksi lapset toivoivat, että aikuiset tulisivat tarjoamaan heille apua, mikäli aikuiset huomaavat lapsen voivan huonosti. Edelleen lapset toivat esille, miten yleistä grooming ja seksuaalissävyytteinen viestittely on ja kuinka he olivat turtuneet siihen.

”Haluaisin sanoa sen että te teette hienoa työtä, jatkakaa sitä!”

4 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän selvityksen tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten Suomessa asuvat 11–17-vuotiaat lapset ymmärtävät, tunnistavat ja kokevat netissä tapahtuvan groomingin. Lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa, sen esiintyvyyttä, riskitekijöitä, haittavaikutuksia ja tunnistamista, on tutkittu laajasti viimeisen 30 vuoden aikana. Tutkimuksissa on keskitytty grooming-prosessiin eikä juurikaan siihen, miten lapset itse kokevat groomingin tai tunnistavat sitä.

Lasten kokema grooming netissä on yleistä

Selvityksen tuloksista kävi ilmi, että netissä tapahtuva grooming oli yleistä ja lapset kuvasivat, miten heidän suhteensa groomingiin muuttui säikähdyksestä ja häpeästä kavereiden kanssa asialle naureskeluun. Jossakin määrin voidaan todeta, että seksuaalissävytteisten viestien tai alastonkuvien saaminen netissä oli lapsille normaalia, eivätkä lapset kokeneet sen juurikaan heihin vaikuttaneen.

”No, viimeisen vuoden aikana vastaan tulleet groomaajat ovat alkaneet olla jo niin arkipäivää, että sitä tulee sanottua kaverille/ näytettyä näyttökuvia keskustelusta ja naureskeltua niille. Ensimmäisen kerran kun muhun otti tällänen henkilö yhteyttä, en uskaltanut kertoa kenellekkään ja luulin että olin tehnyt jotain väärin, ja mua hävetti. Olin n. 12v.”

Tässä selvityksessä lapsista 62 % vastasi heihin olleen netin välityksellä yhteydessä henkilö, jonka he tiesivät tai epäilivät olleen aikuinen tai heitä vähintään viisi vuotta vanhempi. Groomingin esiintyvyyksluvut olivat tässä selvityksessä korkeampia kuin aikaisemmissa tutkimuksissa, joissa esiintyvyys oli noin viidesosa (Jonsson ym. 2017, Greene-Colozzi ym. 2020). On mahdollista, että lapset vastasivat tässä kyselyssä edellä esitettyyn kysymykseen myöntävästi, vaikka lapsen saama yhteydenotto ei olisi sisältänyt groomingia. Tämä voi nostaa esiintyvyykslukua. Tässä selvityksessä haluttiin nimenomaan tietää, lähestyvätkö aikuiset ylipäättään lapsia netissä ja tämän vuoksi päädyttiin yllä kuvattuun kysymyksen muotoiluun. Lapsen ei tarvinnut siis vielä tässä vaiheessa määritellä yhteydenoton laatua tai sitä, oliko se ollut groomingia. Näin ollen esiintyvyyksluku ei ole suoraan verrannollinen groomingin osalta muihin tutkimuksiin. Lasten avoimet vastaukset kuitenkin tukevat tulosta groomingin yleisyydestä.

Lisäksi vallalla oleva, globaalisti hyvin poikkeava COVID-19-pandemiasta johtuva tilanne on voinut osaltaan vaikuttaa selvityksen korkeampiin esiintyvyykslukuihin liittyen aikuisen tai lasta vähintään viisi vuotta vanhemman henkilön yhteydenottoihin netissä. Pandemian aiheuttamat rajoitukset ovat merkittävästi kaventaneet lasten kodin ulkopuolisia sosiaalisia kontakteja ja lisänneet netissä vietettyä aikaa. Selvityksen mukaan kolmannes lapsista vietti yli viisi tuntia päivittäin sosiaalisessa mediassa. Tämä oli keskimäärin vähintään tunnin enemmän päivässä kuin aikaisemmassa tutkimuksessa (Smahel 2020). On myös hyvä ottaa huomioon, että 73 % lapsista vastasi kyselyyn sosiaalisen median kanavien kautta, mikä voi vaikuttaa esiintyvyykslukuun sitä nostavasti.

Lapset kokevat tunnistavansa tekijän

Lapsista valtaosa (73 %) koki tunnistavansa tekijän, joka pyrkii groomaamaan heitä. Lapset tunnistivat grooming erityisesti silloin, kun siihen liittyi seksuaalissävytteisiä elementtejä, kuten kuvien pyytämistä, niiden lähettämistä, seksuaalissävytteisiä viestejä tai tapaamiseen houkuttelua. Lapsille kehuminen, yhteystietojen pyytäminen tai tekijän pyrkimys ystävyssuhteeseen lapsen kanssa eivät olleet yhtä selvästi osa groomingia.

Enemmistö lapsista (66 %) koki, että keskustelu oli heti alusta alkaen ollut seksuaalissävytteistä ja tekijä oli kysellyt henkilökohtaisia tai intiimejä asioita. Suurin osa lapsista kertoi myös, että tekijä oli lähettänyt itsestään kuvia. Tekijän uhkaavuus ja pelottavuus oli monesti liittynyt juuri tekijän seksuaalissävytteisiin pyyntöihin ja jopa kolmasosa kertoi tekijän tarjonneen hänelle palkkiota seksuaalisista teoista. Tulokset ovat osin ristiriidassa aikaisempien tutkimusten kanssa, joissa on todettu, että harvempi tekijä oli lasten mielestä ollut seksuaalisesti orientoitunut (Greene-Colozzi ym. 2020). Tämä herättää huolen siitä, miten hyvin lapset tunnistavat tekijöiden laajan kirjon ja esimerkiksi ne tekijät, jotka ovat niin sanottuja varovaisia groomaajia, eivätkä paljasta seksuaalista motiiviaan tai tietoja itsestään (Martellozo 2012, van Gijn-Grisvenor ym. 2021). Aikaisemmissa tutkimuksis-

sa on käsitelty varovaisten groomaajien joukkoa. Tässä selvityksessä nousee esiin, että lapset eivät yhtä selvästi tunnista tämän tyyppisiä tekijöitä. Sitä, miten ja missä vaiheessa lapset tunnistavat varovaiset groomaajat, olisi kuitenkin tärkeä jatkossa selvittää.

Lapset aloittavat keskustelun vieraan kanssa matalalla kynnyksellä, mutta uskovat voivansa päättää sen keskustelun muuttuessa seksuaalissävytteiseksi

Huolestuttavaa on, että puolet lapsista koki luontevaksi aloittaa keskustelun vieraan henkilön kanssa netissä (*"koska ei kaikki ihmiset voi olla pedofiilejä"*). Tämä on aikaisempien tutkimusten mukaan riskitekijä groomingille (Jonsson ym. 2017, Hamilton-Giachrisis ym. 2020). Lapset totesivat, että he voivat aloittaa keskustelun luontevasti vieraan kanssa oikeastaan mistä vain ja jakavat yhteydenottajan kanssa henkilökohtaisia tietoja ja kiinnostuksen kohteita. Tähän kysymykseen liittyen lapset toivat esille avoimissa vastauksissaan, että heille oli luontevaa aloittaa keskustelu kaikenikäisten kanssa, ei vain aikuisten. Netti on nuoruusiässä tärkeä sosiaalisen kanssakäymisen alusta ja joskus esimerkiksi pelialustoilla käydyt keskustelut voivat olla lapsille ainoa mahdollisuus sosiaalisiin suhteisiin. Mikäli lapsilla ei kuitenkaan ole estoja netissä keskustelun aloittamiseksi, voivat he olla helpommin tekijöiden saavutettavissa.

Selvityksen mukaan tytöille ja niille lapsille, jotka määrittelivät sukupuolensa muuksi tai eivät halunneet määritellä sukupuoltaan, oli luontevampaa aloittaa keskustelu vieraan henkilön kanssa. On kuitenkin otettava huomioon, että otoskoko niiden lasten osalta, jotka eivät määritelleet itseään tytöksi tai pojaksi, oli pieni. Tulosten tulkinnassa tältä osin tulee olla varovainen. Nämä tulokset saattavat kuitenkin osaltaan selittää sitä, miksi nämä kyseiset ryhmät ovat suuremmassa riskissä joutua groomingin tai seksuaalissävytteisen viestittelyn kohteeksi niin tässä selvityksessä kuin aikaisemmissakin tutkimuksissa (de Santisteban ym. 2017, Jonsson ym. 2017).

Merkittävä viesti aikuisille on, että lapset aloittivat keskusteluja netissä aikuisen kanssa, koska heillä oli tylsää, he olivat uteliaita tai he eivät ymmärtäneet mistä oli kyse. Tämä tulos on yhteneväinen aikaisemman tutkimuksen kanssa (Greene-Colozzi ym. 2020). Vaikka suurin osa lapsista kertoi heillä olevan tietoa groomingista, he kuitenkin kuvasivat yhtenä syynä keskustelun aloittamiselle sen, etteivät he tunnistaneet grooming-tilannetta. Lapset tarvitsevat tietoa ja aikuisen tukea pystyäkseen suojautumaan netissä entistä paremmin.

Lisäksi on kiinnitettävä huomiota aikuisen ja lapsen yhteydenpidon kestoon. Lasten kuvaamista grooming-tilanteista 44 % oli lyhyitä, kestäen vain tunnin tai joitakin tunteja. Yhteydenpidon nopea luonne korostaa groomingin ennaltaehkäisyn tärkeyttä. Koska tilanteet voivat olla suoria ja nopeita, aikuisilla on varsin lyhyt aikaikkuna puuttua näihin tilanteisiin. Saman tuloksen on esittänyt Nikolovska väitöstutkimuksessaan (2020).

Tulosten mukaan lapset kertoivat lopettaneensa keskustelun, kun siitä tuli seksuaalissävytteistä, mutta sitä ennen kävivät matalalla kynnyksellä keskusteluja vieraan henkilön kanssa. Tämä voi kuvastaa osittain lasten hyviä turvataitoja, mutta toisaalta herää kysymys, onko lapsilla liian suuret oletukset omista mahdollisuuksistaan hallita keskustelua aikuisen kanssa. Vaikka valtaosa yhteydenotoista ei johtanut tapaamiseen ja lapset itse kokivat voivansa lopettaa keskustelun, avoimista vastauksista kävi ilmi, että joukosta löytyi myös lapsia, jotka eivät olleet halustaan huolimatta voineet irtautua tilanteesta. On tärkeää pohtia, millaisin eri keinoin lasten tietoja ja taitoja tunnistaa grooming voitaisiin lisätä ja siten auttaa lasta toimimaan haastavassa tilanteessa itseään suojaten. Vaikka yli puolet lapsista kokivatkin saaneensa riittävästi tietoa groomingista, tiedon soveltaminen käytännön tasolle ja omaan toimintaan voi olla puutteellista. Lisäksi jatkossa tulee kiinnittää enemmän huomiota netissä olevaan, lapsille suunnattuun materiaaliin, jotta se olisi helposti lasten saatavilla, näyttöön perustuvaa ja vastaisi lasten tarpeita.

Lapset haluavat kertoa grooming-kokemuksistaan ystäville ja nimettömästi netissä – aikuisten aloitteellisuus puheeksi ottamisessa tärkeää

Enemmistö lapsista oli kertonut kokemuksistaan ja heistä valtaosa ystäville. Aikuiselle ja viranomaisille kerrottiin harvoin. Suurin osa lapsista ei ollut kertonut kokemuksestaan, koska ei kokenut grooming-kokemuksen olleen vakava. Selvityksessä nousi myös esille, että grooming-kokemus oli aiheuttanut lapsessa häpeää, mikä oli vaikeuttanut kertomista. Tämä on tärkeä viesti meille aikuisille – yhdenkään lapsen ei tulisi kokea häpeää

grooming-kokemuksistaan. Edellä kuvatut tulokset ovat linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa (Lahtinen ym. 2018, Joleby 2020). Iso osa lapsista oli myös nähnyt kaveriin kohdistuvaa groomingia, mutta yli puolet lapsista vastasi, että ei ilmottaisi siitä eteenpäin. Lapsille tulee siis tarjota tietoa myös siitä, miten toimia, jos kaveri kertoo lapselle kohdanneensa groomingia.

Selvityksen mukaan lapset haluaisivat myös kertoa kokemuksistaan nimettömästi netissä. Lasten tietoutta tulisi lisätä muun muassa Pelastakaa Lasten Nettivihje-palvelusta, jonne voi matalalla kynnyksellä ilmoittaa, jos epäilee kohdanneensa groomingia. Ilmoituksen tekoa tulee helpottaa ja kynnystä madaltaa. On todennäköisempää, että lapsi ilmoittaa kokemastaan, mikäli sen voi tehdä välittömästi groomaus-yrityksen tai -tilanteen jälkeen. Moni lapsi kertoi myös estävänsä tekijän, joten lapsille tulisi lisätä tietoutta siitä, miten tärkeää heidän olisi ottaa talteen käydyt keskustelut. Kuvakaappaukset keskusteluista voivat edesauttaa tekijän kiinni saamista.

Groomingista kertomiseen oli lasten mukaan vaikuttanut se, että aikuinen tai viranomainen oli ottanut asian puheeksi. Lapset toivat myös esille, että he kokisivat luontevaksi puhua huoltajan kanssa siitä, mitä he netissä tekivät. Tästä huolimatta selvästi alle puolet lapsista vastasi, että heillä oli tapana puhua huoltajan kanssa siitä, mitä he tekivät netissä tai sosiaalisessa mediassa. Tämä on tärkeä viesti aikuisille: nettikäyttäytymisestä tulee käydä keskustelua lasten kanssa. Tässä selvityksessä sekä aikaisemmassa tutkimuksessa vanhempien kiinnostus lasten nettikäyttäytymistä kohtaan ja aktiivinen läsnäolo ovat nousseet myös suojaaviksi tekijöiksi groomingia vastaan (Greene-Colozzi ym. 2020). Jatkossa onkin tärkeää kehittää lasten kanssa tehtävää työtä siten, että seksuaaliväkivallasta kysytään strukturoidusti ja rutiininomaisesti. On myös olennaista kysyä kaikilta lapsilta seksuaaliväkivallan kokemuksista, eikä vain silloin, kun ammattilainen epäilee, että lapsen rajoja on rikottu.

JOHTOPÄÄTÖKSET

- Lasten kokemus grooming on yleistä ja lapset aloittavat matalalla kynnyksellä keskustelun vieraan henkilön kanssa netissä.
- Lapset kokevat tunnistavansa groomaajan, mutta selkeintä groomaus on heille silloin, kun siihen liittyy seksuaalissävytteisiä elementtejä.
- Vaikka osalla lapsista on tietoa groomingista, tiedon soveltaminen käytännön tasolle ja omaan toimintaan voi olla puutteellista.
- Valtaosa lapsista kokee, ettei grooming vaikuta heihin mitenkään. Lapset eivät kuitenkaan välttämättä tunnista tapahtunutta ja sen vahingollisuutta. Osa lapsista kokee masennusta, häpeää ja syyllisyyttä.
- Lasten kanssa tulee käydä arjessa keskusteluja heidän nettikäyttäytymisestään, sillä tämä voi toimia suojaavana tekijänä grooming-kokemuksilta.

SUOSITUKSET

1. Lasten tietoja, taitoja ja toimimista grooming-tilanteissa itseään suojaten tulee vahvistaa tuottamalla lapsille suunnattua, näyttöön perustuvaa materiaalia.
2. Lasten huoltajien tietoja, taitoja ja toimimista groomingin ennaltaehkäisemiseksi tulee vahvistaa tuottamalla huoltajille materiaalia turvallisesta nettikäyttäytymisestä ja lapseen kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta.
3. Lasten huoltajia tulee ohjata kysymään lapsilta nettikuulumisia arjessa samalla tavalla kuin kuulumisia muutoinkin. Lisäksi huoltajia tulee ohjata kysymään mahdollisista ikävistä kokemuksista netissä, kuten groomingista. Huoltajia tulee tukea tässä tehtävässä tuottamalla heille materiaalia puheeksi ottamisen ja tiedon tarjoamisen tueksi.
4. Lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten tietoa groomingin yleisyydestä tulee lisätä ja vahvistaa seksuaaliväkivallan puheeksi ottoa strukturoidusti ja rutiininomaisesti kaikkien lasten kanssa kaikissa toimintaympäristöissä, kuten varhaiskasvatuksessa, koulussa, terveydenhuollossa ja sosiaalipalveluissa.
5. Netissä olevista, matalan kynnyksen ilmoituskanavista tulee lisätä tietoutta laajasti lasten ja aikuisten keskuudessa.

LÄHTEET

Craven S, Brown S & Gilchrist E. (2006) Sexual grooming of children: Review of literature and theoretical considerations. *Journal of Sexual Aggression* (November 2006), Vol. 12, No. 3, pp. 287-299.

DeHart D., Dwyer G., Seto M.C., Moran R., Letourneau E. & Schwarz-Watts D. (2017) Internet sexual solicitation of children: a proposed typology of offenders based on their chats, emails, and social network posts. *Journal of sexual aggression*, 2017 VOL. 23, NO. 1, 77–89 <http://dx.doi.org/10.1080/13552600.2016.1241309>

DeMarco J., Sharrock S., Crowther T. & Barnard M. (2017). Behaviours and characteristics of perpetrators of online-facilitated child sexual abuse and exploitation. In a rapid evidence assessment. Independent Inquiry into Child Sexual Abuse (IICSA). NatCen. Prepared for.

de Santisteban P. & Gámez-Guadix M. (2017). Prevalence and Risk Factors Among Minors for Online Sexual Solicitations and Interactions With Adults. *The Journal of Sex Research*. DOI: 10.1080/00224499.2017.1386763.

Dyer T. (2018). The effects of social media on children. *Dalhousie Journal of Interdisciplinary Management*, 14, 1-16.

Elliot I. A. (2017). Self-Regulation Model of Sexual Grooming. *Trauma, Violence and Sexual Abuse*, 18, 83-97.

Europol. (2020). Catching the virus cybercrime, disinformation and the COVID-19 pandemic. <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic>.

Fagerlund M., Peltola M., Kääriäinen J., Ellonen N., & Sariola H. (2014). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Juvenes Print. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86726/Raportteja_110_lapsiuhritutkimus_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Greene-Colozzi E. A., Winters G. A., Blasko B. & Jeglic E.L. (2020). Experiences and Perceptions of Online Sexual Solicitation and Grooming of Minors: A Retrospective Report, *Journal of Child Sexual Abuse*. Doi: 10.1080/10538712.2020.1801938.

Greijer S. & Doek J. (2016). Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse. ECPAT International and ECPAT Luxembourg. <http://luxembourgguidelines.org/>.

Hailes H., Yu R., Danese A. & Fazel S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: An umbrella review. *The Lancet Psychiatry*, 6(10), 830-839.

Hamilton-Giachritsis C., Hanson E., Whittle H., Alves-Costaa F. & Beech A. (2020). Technology assisted child sexual abuse in the UK: Young people's views on the impact of online sexual abuse, *Children and Youth Services Review*, 119, 105451, <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105451>.

ICMEC. (2017). Online Grooming of Children for Sexual Purposes: Model Legislation & Global Review. https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2017/09/Online-Grooming-of-Children_FINAL_9-18-17.pdf.

Joleby M., Lunde C., Landström S. & Jonsson L. S. (2020). "All of Me Is Completely Different": Experiences and Consequences Among Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse. *Front. Psychol.* 11:606218. Doi: 10.3389/fpsyg.2020.606218.

Jonsson L.S. & Svedin C.G. (2017). Barn utsatta för sexuella övergrepp på nätet. Fördjupningsrapport 2017. Linköpings Universitet. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Internet:

Kaakinen M. & Näsi M. (2021). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Katsauksia 47/2021. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Kloess J.A., Hamilton-Giachritsis C.E., & Beech A.R. (2017). A descriptive account of victims' behaviour and responses in sexually exploitative interactions with offenders. *Psychology, Crime and Law*, 23(7), 621–632. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2017.1293052>.

Laaksonen T., Sariola H., Johansson A., Jern P., Varjonen M., von der Pahlen B., Santtila P. (2011). Changes in the prevalence of child sexual abuse, its risk factors, and their associations as a function of age cohort in a Finnish population sample. *Child Abuse & Neglect*, 35(7), 480-490.

Lahtinen H.-M., Laitila A., Korkman J., & Ellonen N. (2018). Children's disclosures of sexual abuse in a population-based sample. *Child Abuse and Neglect*, 76, 84-94. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.10.011>.

Lamminpää W. (2019). "OOT NIIN SÖPÖ! EIKÖ VOITAIS NÄHDÄ?". Grooming-ilmio sosiaalisessa mediassa. Poliisiammattikoulun opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/263307/ON_Lamminpää.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

Lindqvist L. (2020). Onko nuoruuden riskin yhteys lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön muuttunut aikavälillä 1988-2019? Pro gradu -tutkielma. Helsingin Yliopisto. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/319398/Lindqvist_Leena_Pro_Gradu_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

Martellozzo E. (2012). Online child sexual abuse: Grooming, policing and child protection in a multi-media world (First). Routledge.

Martellozzo E. (2019). Online child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 63-77.

Mitchell K. J., Finkelhorn D. & Wolak J. (2001). Risk Factors for and Impact of Online Sexual Solicitation of Youth. *JAMA*, 285(23), 3011. Doi:10.1001/jama.285.23.3011.

Nikolovska M. (2020). The Internet as a creator of a criminal mind and child vulnerabilities in the cyber grooming of children. Jyväskylän yliopisto informaatioteknologian tiedekunta. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7963-8>.

Pelastakaa Lapset ry. (2011). Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Selvitys. https://frantic.s3.eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/2016/02/01155212/Grooming-raportti_final.pdf.

Pelastakaa Lapset ry. (2018). Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja siihen liittyvä kiusaaminen digitaalisessa mediassa. Selvitys. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2018/08/31131602/Sexting_raportti_web-002.pdf.

Plummer M. (2018). Lived Experiences of Grooming Among Australian Male Survivors of Child Sexual Abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(1), 37–63. Doi:10.1177/0886260517732539.

Schoeps K., Hernández M. P., Garaigordobil M., & Montoya-Castilla I. (2020) Risk factors for being a victim of online grooming in adolescents. *Psychotherma*, 32(1), 15-23. Doi: 10.7334/psicothema2019.179.

Smahel D., Machackova H., Mascheroni G., Dedkova L., Staksrud E., Ólafsson K., Livingstone S. & Hasebrik U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. <https://doi.org/10.21953/lse.47f-deqj01ofo>.

Staksrud E. (2013). Online grooming legislation: Knee-jerk regulation? *European Journal Of Communication*, 28(2), 152–167. <https://doi.org/10.1177/0267323112471304>.

Sørensen K. 2015. Grooming – a strategic process. Teoksessa Is it really that bad? An anthology of online sexual abuse of children and young people, kirjoittanut Jakobsen G, Sørensen K, Almind H & Gundorff H. Save the Children Denmark. <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/12241/pdf/is-it-really-that-bad-an-anthology-of-online-sexual-abuse-of-children-and-young-people.pdf>.

THL. (2017.) Lasten ja nuorten hyvinvointi 2017 – Kouluterveyskyselyn tuloksia. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136748/URN_ISBN_978-952-343-115-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y ja <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

THL. (2019). Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Kouluterveyskysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y, ja <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

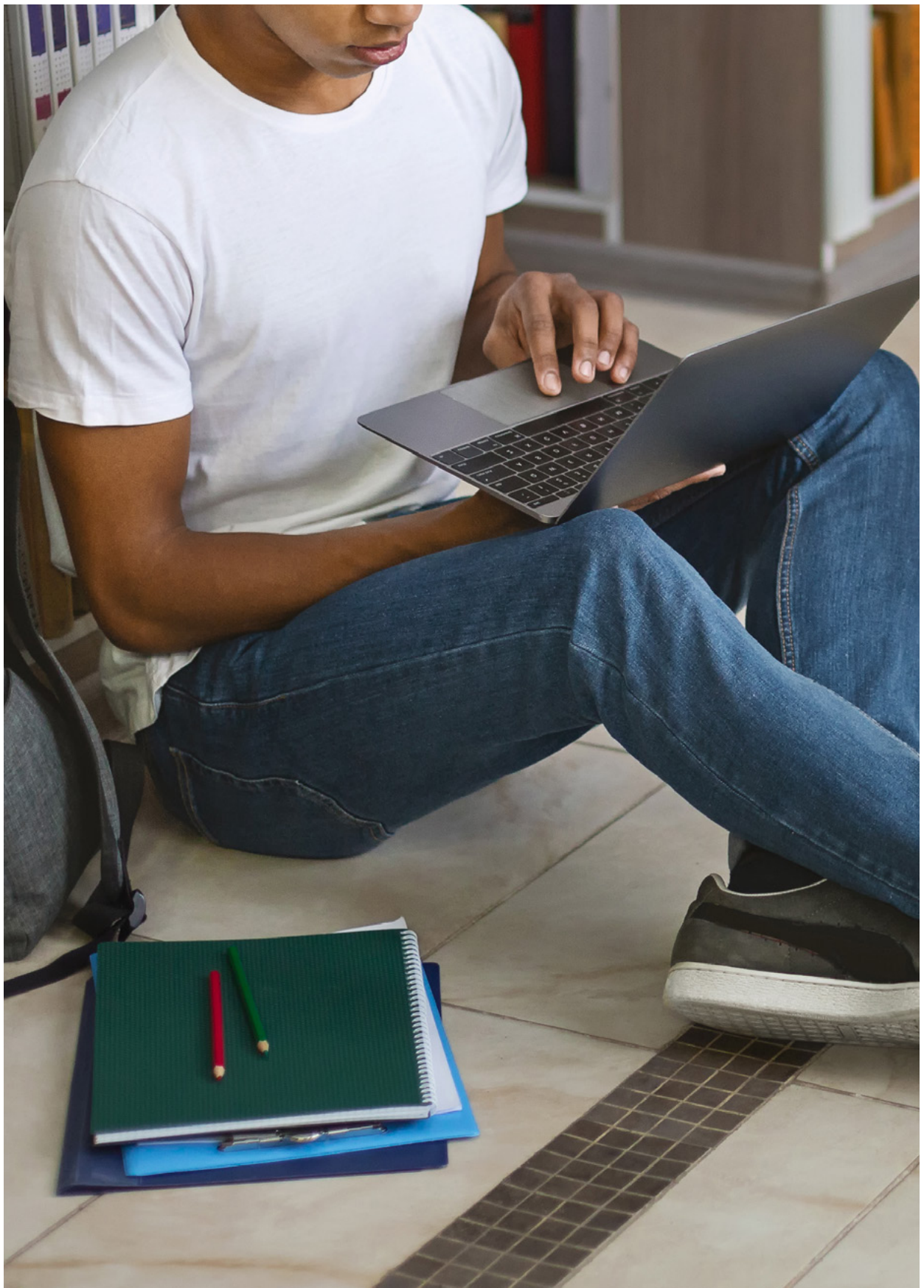
van Gijn-Grosvenor E.L. & Lamb M.E. 2021. Online groomer typology scheme. Psychology, Crime & Law. Internet: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1068316X.2021.1876048>

Valtioneuvosto. 2021. Kansallinen lapsistrategia. Komiteamietintö Kansallisen lapsistrategian parlamentaarinen komitea. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8. Internet: [Kansallinen lapsistrategia : Komiteamietintö \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtioneuvosto.fi/Kansallinen_lapsistrategia_Komiteamietint%C3%B6)

Villacampa C. & Gomez M.J. (2017). Online child sexual grooming: Empirical findings on victimisation and perspectives on legal requirements. International Review of Victimology, 23(2), 105–121. <https://doi.org/10.1177/0269758016682585>.

Webster S., Davidson J., Bifulco A., Gottschalk P., Caretti V., Pham T. & Graparo G. (2012). European online grooming project: Final report. https://www.researchgate.net/publication/257941820_European_Online_Grooming_Project_-_Final_Report.

YLE. (2020.) Poliisi varoittaa: Yhä useampi lapsi voi joutua hyväksikäytön uhriksi netissä koronaviruksen takia – ilmiö näkyy jo. <https://yle.fi/uutiset/3-11300525>.

Pelastakaa Lapset

Pelastakaa Lapset ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton, vuonna 1922 perustettu kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja maailmalla.

pelastakaalapset.fi